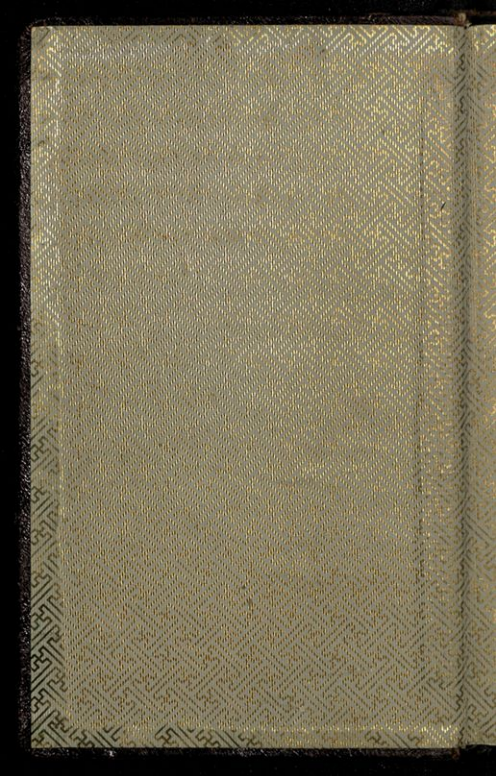

Preſeren,

poezije.

II
C 35470
d.

35470, II, C, d.

č 18

IN=030004479

POEZIJE

DOKTORJA

FRANCETA PREŠERNA.

Sem dolgo upal in se bal,
Slovó sem upu, strahu dal;
Srcé je prazno, srečno ní,
Nazaj si up in strah želi.

V LJUBLJANI.

ZALOŽIL MAKSO FISCHER.

1896.

K a z á l o.

Pésni.

Stran

Strunam	1
Deklétom	2
Pod oknom	3
Prošnja	5
Kam?	7
Ukazi	7
K slovesu	9
Sila spomína	10
Izgubljena véra	11
Mornar	12
Soldaška	14
V spomim Valentina Vodnika	16
V spomin Andreja Smoleta	17
Od železne ceste	19
Zapuščena	22
Nezakonska mati	23
Pevcu	24

Baláde in románce.

Hčere svét	27
Učenec	28
Dohtar	30
Turjaška Rozamunda	31

	Stran
Judovsko deklé	35
Zdravilo ljubezni	37
Lenora	40
Povodnji mož	51
Prekop	55
Neiztrohnêno srce	56
Ribič	58
Ženska zvestoba	60
Orglar	68

Različne poezíje.

Zvezdogledom	73
V spomim Matija Čopa	74
Nova pisarija	76
Prva ljubezen	83
Slovó od mladosti	85
Glosa	87
Zabavljivi napisi	89

Gazéle.

Pesem moja je posoda tvojega imena	95
Oči sem večkrat vprašal, ali smem	96
Žalostna komú neznana je resnica, da jo ljubim	97
Draga! vém, kako pri tebi me opravljajo ženice	98
Med otroci si igrala, draga! lani — čas hiti	99

Al' bo kal pognalo seme, kdor ga seje,	
sam ne ve	100
Kdor jih bere, vsak drugače pesmi moje sodi	101

Sonétje.

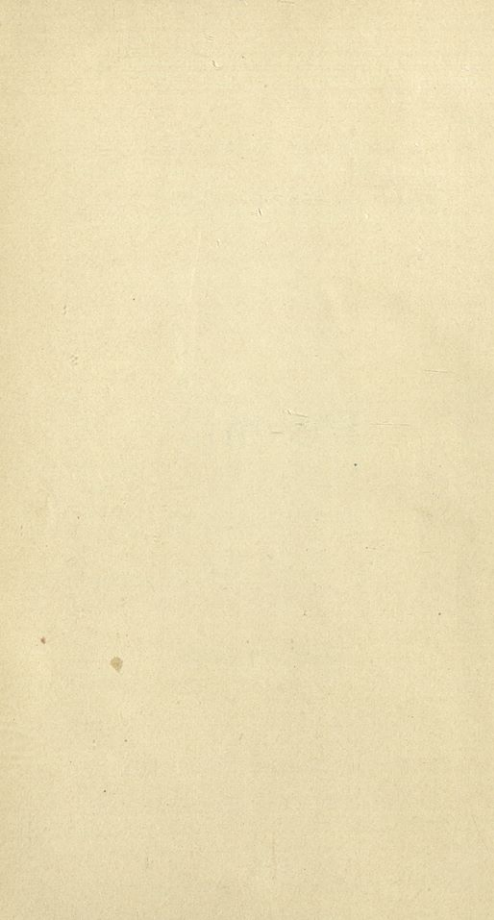
Očetov naših imenitna déla	105
Vrh solnca sije solnc nam cela čeda .	106
Tak', kakor hrepení oka čolnarja . .	107
Dve sêstri videle so zmoti vdane . .	108
Kupído! ti in tvôja lepa starka . . .	109
Je od vesel'ga časa têklo létô . . .	110
Poet tvoj nov Slovencem venec vije .	111
Ran mojih bo spômin in tvoje hvale .	112
Iz srca svôje so kali pognale	113
Mokrócvetoče rož'ce poezije	114
Iz krájev niso, ki v njih solnce sije .	115
Cel čas so blagih sapic pogrešále . .	116
Obdajale so vtrjene jih skale	117
Viharjev jeznih mrzle domačije	118
Izdihljaji, solzé so jih redile	119
Jim moč so dale rasti neveselo	120
Ur temnih so zatirale jih sile	121
Lej! torej je bledó njih cvetje velo .	122
Jim iz očí ti pošlji žarke mile	123
In gnale bodo nov cvet bolj veselo .	124
Magistrale. Poet tvoj nov Slovencem venec vije	125

	Stran
Ni znal molitve žlahtnič trde glave . . .	126
Sanjalo se mi je, da v svetem raji . . .	127
Velika, Togenburg! bila je mera . . .	128
Biló je, Mojzes! tēbi naročēno . . .	129
Na jasnem nebu mila luna sveti . . .	120
Mars'kteri romar gre v Rim, v Kompostēlje	131
Zgodí se včasih, da Mahomedani . . .	132
Oči pri nji v deklet so bile sredi . . .	133
Kedar previdi učenost zdravnika . . .	134
Odrplo bo nebo po sodnjem dnēvi . . .	135
Al' prav se piše ka ¹ va all kafha . . .	136
Ne bod'mo šalobarde! Moskvičanov . . .	137
Apel podobo na ogled postavi . . .	138
O Vrba! srečna, draga vas domača . . .	139
Popótnik pride v Afrike puščavo . . .	130
Hrast, ki vihar na tla ga zimski trešne	141
Komür jc bila srcče dar klofuta . . .	142
Življēnje ječa, čas v nji rábelj hudi . . .	143
Čez tēbe več ne bo, sovražna sreča . . .	144
Memēnto móri	145
Matiju Čopu	146

Krst pri Savíci.

Uvod	149
Krst	152
Obombe	170

Pesmi.

Strunam.

Strune! milo se glasíte,
Milo, pesmica! žalúj;
Srca bolečine skrite
Trdosrčni oznanjúj:

Kak' bledí mi moje lice,
Kak' umira luč očí,
Kak' tekó iz njih solzice,
Ki ljubezen jih rodi;

Od željá kakó zdihuje,
Po nji hrepeni srcé,
Kak' mu je veselje tuje,
Kak' od sreče nič ne vé;

Kak' s sebój me vedno vleče,
Koder hodi, njen' obraz,
Kak' obličje nje cveteče
V srcu nosim vsaki čas;

In kak' ve, ki bi nje hvalo
Rade péle zanaprej,
Ak' se ne usmili kmalo,
Mor'te vtihniti' vekomej!

Té in take ve nosíte
Tožbe, strune! tje do njé;
Ako mor'te, omečíte
Neusmiljeno srcé.

Deklétom.

Padala nebeška mana
Izraelcem je v puščavi;
Zginila je, ak' pobrana
Bila ní ob uri pravi.

Kak' lepó se rosa bliska,
Dokler jutra hlad ne mine!
Komaj solnce bolj pritíska,
Je pregnana od vročine.

Rožice cvetó vésele,
Le ob času lét'ne mláde;
Léto pošlje piš in strele,
Lépo cvetje jim odpade.

Roža, rosa ino mana
Vaša je mladost, dekleta!
Svet'jem, naj ne bo zaspana,
Ki cvetó ji zlata léta.

Fante 'zbiraš si prevzetna,
Se šopíriš, ker si zala;
Váruj, váruj, da priletna
Samka se ne boš jokála!

Pod oknom.

Luna sije,
Kladvo bije
Trudne, pozne ure že;
Prej neznane
Srčne rane
Meni spati ne dadé.

Ti si kriva,
Ljubeznjiva
Deklica nevsmiljena!
Ti me raniš,
Ti mi braniš,
Da ne morem spat' domá.

Obraz mili
Tvoj po sili
Vedno mi je pred očmi;
Zdihujoče
Srce vroče
Vedno k tebi hrepení.

K oknu pridi,
Drug ne vidi,
Ko nebeške zvezdice;
Se prikaži,
Al' sovráži,
Me srcé, povej, al' ne?

Up mi vzdigni,
Z róko migni,
Ak' bojiš se govorít'! —
Ura bije,
K oknu ní je,
Kaj sirota čem storít'!

V hram poglejte,
Mi povejte,
Zvezde, al' res ona spí;
Al' poslušá,
Me le skuša
Al' za družega gorí.

Ako spava,
Naj bo zdrava,
Ak' me skuša, nič ne dé;
Po nje zgúbi,
Ako ljúbi
Druz'ga, poč'lo bo srcé.

Prošnja.

Po drugih se oziraj,
Ne morem ti branít';
Še men' oči odpiraj,
Daj gledat' mi njih svít!

Obešajo glavíce,
Ní rožam mar' cvetét';
Molčíjo v gozdu ptice,
Ne ljubi se jim pét';

Ne letajo čebele,
Krog cvetja ne šumé;
C'lo ribice veséle
Se klaverno drže;

Žalúje vsaka živa
Stvar, draga deklica!
Ak' dalje solnca skriva
Se luč rumenega.

Več rož ne rase v polji;
Več nima ptičev hrib,
Čebél več kraj najbolj;
Več nima voda rib,

Ko misli jaz, ki spijo
V ljubézenskih sanjah,
Ki si na dan želijo
Zleteti v pesmicah.

Al' perotníc razpeti
Prej nimajo močí,
Da tvojih jim zasveti
Nebeška luč očí.

Ak' hočeš, da jih sence
Pomoril mraz ne bo;
Ak' hočeš med Slovence
Da tvojo čast nesó,

Vsaj name se oziraj,
Ak' nečeš me ljubít';
Očí mi vsaj odpiraj,
Daj gledat' mi njih svít!

Kam?

Ko brez mirú okrog divjám,
Prijat'ljí vprašajo me, kam?

Vprašajte raj' oblak nebá,
Vprašajte raji val' morjá,

Kedár mogočni gospodar
Dreví jih sem ter tje vihar.

Oblak ne vé in val ne kam,
Kam nese me obup, ne znam.

Samó to znam, samó to vem,
Da pred obličje nje ne smem.

In da ní mesta vrh zemljé,
Kjer bi pozabil to gorjé!

Ukazi.

Da ne smém, si ukazála,
Belih rok se dotaknit',
Zved'la, deklica si zala!
Kako znam pokoren bit'.

Da ne smém, si ukazála,
Od ljubezni govorit';
Zved'la, deklica si zala!
Kako znam pokoren bit'.

Moram da, si ukazála,
Hojo k teki opustit';
Zved'la, deklica si zala!
Kako znam pokoren bit'.

Moram da, si ukazála,
Tebe se povsod ognit';
Zved'la, deklica si zala!
Kako znam pokoren bit'.

Zraven si mi ukazála,
Da te moram pozabit';
Bógal, deklica bi zala!
Ak' bi moglo se zgodit'.

Al' srcé mi drugo vstvári,
Al' počakaj, da to bit'
V prsih neha, — Bog te obvari!
Prej ni moč' te pozabit'. —

K slovesu.

Kaj od mene proč okó,
Proč obraz obračaš mili?
Kdo te mene ljúbit' sili?
Rajši koj mi daj slovó.

Désno róko brez skrbi
Daj k prijaznemu slovésu,
Solz v nobenem ní očesu,
Žal-besede v ustih ní.

Žale misli v srcu ní;
Saj ni bilo prej vesélo,
Ko se zate je unélo,
Naj ne bo prihodnje dní!

Vrnil bo se prejšnji čas;
Hodil poti bom temotne,
Kamor sreče bo togotne
Gnal nemili mé ukàz.

Moja stara ljuba bo,
Bo potrpežljivost mila
Zvezo z mano ponóvila,
V zakon dala mi rokó.

Z njeno pomočjó podprt
Nosil bom življenja pezo,
Dokler zmaga sreče pezo
Zadnja ljub'ca — bela smrt.

Sila spomína.

Drug ti je v skrbno nastavljene mreže
Nestanovitno zasačil srcé,
Vender na mene še nekaj te veže,
Kaj da je, komaj med nama se vé.

Marsikdaj se govorica ti zmeša,
Ko me zagledaš med drug'mi ljudmi,
Marsikdaj tvoje oko me pogreša,
Iščeš okoli me s plašnim' očmi.

Večkrat, ko vtrujena praznega hrúpa,
V misli zamáknena sama sediš,
Vsili v spomín se ti pevec brez upa,
Stari čas skoraj nazaj si želiš.

Marsikdaj, ko ti tvoj ljubi zapoje,
Sreče v ljubezni se baha vesél,
V srcu te zbádajo pesmice moje,
Ki jih od njene nesreče sem pél.

Sama sodíla si prej me nemilo,
Sama še zmerom me sodiš ostró;
Pravijo vender, da slabo plačilo,
Kdor me pri tebi zatoži, dobó.

Trdna med nama vzdiguje se stena
'Z brezna globoc'ga do strmih nebés;
Vender želj skrivnih ne vzdrža plaména,
Da bi ne mogel on švigniti čez.

Ne pozabíti jih so te prosili
Drugi, ne moje prevzetno srcé;
V mislih ti niso, al' mene po sili
Pómnila bodeš do zadnjega dné.

Izgubljena véra.

Nebeško sijejo očí,
Ko so sijále prejšnje dní.

Rudeča lica zorno še
Cvetêjo, ko so prej cvetlè.

Se usta sméjejo ko pred,
Sladkost ní manjša 'z njih besed.

Otèmnil ní ga časa beg,
Nič menj ní bel prs' tvojih sneg.

Život je tak, roké, nogé
So kakoršne so prej bilé.

Lepota, ljubeznjivost vsa
Je, kakoršna je prej bilà.

Al' vér'vat' v tebe moč' mi ni,
Kakòr sem ver'val prejšnje dní.

Le svéta, čista glôrija,
Ki vera dá jo, je prešla.

En sam poglèd je vzel jo preč,
Nazaj ne bo je níkdar več.

Ak' bi živela vekomej,
Kar si mi b'la, ne boš naprej.

Srcé je moje b'ló oltar,
Pred bogstvo ti, zdaj — lepa stvar.

Mornar.

Nezvesta! bodi zdrava,
Čolnič po mene plava,
Na barko kliče strél;
Po zemlji varno hodi,
Moj up je šel po vodi,
Mi drug te je prevzél.

Na Bóga sem obljubil,
Da prej bom dušo zgubil,
Ko nehal te ljubít',
Si z desno v désno segla,
Na Bóga si priségla,
Mi vedno zvesta bit'.

Morjá široka cesta
Peljala me je v mesta,
Kler lepe deklice;
Obrazov njih lepota,
Sneg beli njih života
Zmotila nista me.

Spet so se jadra bela
Od južnih sáp napela,
Prinesla me nazaj;
Dekleta svoj'ga žêno
Našel sem poročêno, —
Prebíl sam Bog ve káj!

Le jadra spet napnimo,
Valovom se zročimo,
Kak' je čistó morjé!
Kaj njemu upat' smemo,
Mornarji dobro vemo,
Dekletom kaj, — kdo vé?

Ne straši moč viharja,
Ne grom valóv mornarja,
Se smrti ne bojí.
Spomin v potopu mine,
Ljubezni bolečine
Vsak dan spet oživí!

Po morli barka plava,
Nezvesta, bodi zdrava,
Sto tebi sreč želim!
Po zemlji srečno hodi;
Moj up je šel po vodi,
Le jádrajmo za njim! —

Soldaška.

Pet čevljev merim, palcev pet,
Adíjo ljub'ca, starši,
In z Bogom vi tovar'ši!
Dopolnil sem devétnajst let,
Pet čevljev merim, palcev pet,
In čvrste sem postave
Od nog do gláve.

Očetov dom! ti ná slovó!
Kdor ni za boljšo rabo,
Naj var'je dom in babo,
Al' v šolah béli si glavó!
Junaka vabi boj, ne bo
On trutil se s peresom,
In ne z drevesom.

Učeni stan 'je zanič'ván,
Skrbí in huda léta
Moré uboz'ga kmeta;
Najprvi stan soldaški stan.
Soldát živi vesel v en dan;
Saj cesar dá pol hleba,
In kar je treba.

Domá povsód, domá nikír,
Obhodi dosti svéta,
Zavolj njega dekléta,
Ženíce imajo prepír,
In kader zapusti kvartir,
Si marsiktera 'z hiše
Solzíce briše.

Le eni ljubici je zvést,
Ti ljub'ci čast se právi,
Ta gre z njim v boj krvávi,
Ga spremlja čez goré brez cest,
In čez ozídje trdnih mest,
Kjer smrt junaške brate
Povabi v svate.

Saj véim, da mora vsak umrét',
In iti vsak k pokoju,
Na postelji al' v boju,
Potrta starost, mladi cvét. —
Pet čevljev merim, palcev pét,
Veselo čem živéti,
Junaško — vmréti.

V spomin Valentina Vodnika.

V Arab'je puščavi
Se ptiček rodi;
V odljudni goščavi
Sam záse živí.

So zvezde sestríce,
Mu mesec je brat;
Ni dano mu ptice,
Za ljubico 'zbrát'.

Zanj družba ne mara,
In on ne za njó;
V samoti se stara,
Mu léta tekó;

Najslajše dišave.
Ki zanje sam vé,
Najžlahtniše trave,
Kadíla dragé,

In miro nabira
Nevtrúden vse dni,
Se vbada, se vpira,
Za smrt le skrbí.

Grmádo 'z njih dela
Priléten samčè,
Ko pride smrt bela,
Na nji se sežgê.

Ven plane 'z plaména,
S svitlobo obdán,
Sloveč'ga iména
Ptič Fenis na dán.

Tak pevec se trúdi,
Samoten živi,
Se v slavi, ko zgrúdi
Ga smrt, prerodi.

V spomin Andreja Smoleta.

Črne te zemlje pokriva odéja
V grobu tihotnem, naš bratec Andréj!
Vince zlató se v kozarcih nam smeja,
V tvoja opómbo pijémo ga zdej.

Zbrani prijat'lji v spomin ga pijémo
Tvojih veselih in žalostnih dní;
Zraven si take zdravíce pojémo,
Da ni nesrečen, kdor v grobu leží.

Čedna postava ti bila je dana,
Bistri je um ti z bogastvom bil dan,
Bolj'ga srcá ní imela Ljubljana,
Kak' si za srečo človeštva bil vžgán!

Krátko sijale so zvezde prijazne,
V sanjah prijetnih te zibal je up;
Jezo si sreče občutil sovražne,
Zgodaj okusil življenja si strup.

Deklica druž'ga možá je objela,
Ki od ljubezni do nje si bil vnet;
Tréšč'la v bogastvo nesreče je stréla,
Kranjski v obupu zapustil si svét.

Videl si Nemško, Francosko, Britansko,
Videl si Švajca visoke goré,
Videl si jasno nebó ital'jansko;
Sreče ní ranjeno našlo srcé.

Videl povsod si, kak' iščejo d'narje,
Kak' se le vklanjajo zlat'mu bogú;
Kjé bratoljubja si videl oltarje?
S srcem obupnim si prišel domú.

Mogla umreti ní stara Sibila,
Da so prinesli ji z dóma prstí;
Ena se tebi je želja spolnila:
V zemlji domači da truplo leží.

V zemlji slovenski, v predragi dežéli,
Ki si jo ljubil presrčno ves čas;
V kateri očetje so naši slovéli,
Ktera zdaj ima grob komaj za nas.

Težka človeku ní zemlje odéja,
Vzamejo v sebe ga njene moči;
Trčimo, bratje! še vince se smeja,
Dolgo Smoletov spomin naj živi! —

Od železne ceste.

„Bliža se železna cesta,
Nje se, ljub'ca! veselim;
Iz Ljubljane v druga mesta,
Kakor ptiček poletim.“

„Ak' je blizu tista cesta,
Moraš vzet' me, ljubček moj!
Da pogledat tuja mesta,
Bom peljala se s teboj.“

„Sam se po železni cesti
Vozil bom od nas do nas;
Drugo ljub'co v vsacem mesti
Imel bom za kratek čas.“

„Ceste tebi ne zaperam,
Ne na Dunaj, v Gradec, v Trst;
Ti pa mene pusti zmeram,
Pet 'mam boljših na vsak prst.“

„Ve Kranjice ste košate,
So prijazne Štajerke;
Trst dekleta 'ma begate,
Dunaj zal' oblečene.“

„Smo poštene me Kranjice,
Vsak sleparček ni za nas:
Me hočemo bit' ženice,
Ljub'ce ne za kratek čas.“

„Ve si pa žel'tè možičke,
Ki ne stop'jo 'z ójnice,
Zmerom vprežene osličke,
Dolgočasne revčke.“

„Tebe sla pa h krotkim ptikam
Vleče, buzakljunski kos!
Veter dal boš dvajseticam,
Pricapljal nazaj boš bos.“

„Jaz popeljem se tje v Brno,
Snúbit Jud'nje krščene;
Bom priženil z ženo črno
Penezov na mernike.“

„Ja pa iz domačih starcev
Móža si 'zvolíla bom;
Imel bo ko peska d'narcev,
Mene var'val bo in dom.“

„Žene jaz ne bom zapiral,
Bal ne bom se zanjo nič;
Nje obresti bom pobiral,
Živel brez skrbi ko ptič.“

„Jaz pa hlače bom nosila,
Gospodar bom čes mošnjó,
Bom vabila na kosila,
Kogar meni bo ljubó.“

„Váruj! celi dan bo godel,
Vso nóč kašljál stari mož;
Še od hiše bo te spodil,
Ak' mu stregla prav ne boš.“

„Jud'nja je ko satan zvita,
Kader boš z njo zavozlán,
Privoščila skoporíta
Komaj bo ti sok neslán.“

„Torej bodi meni zvesta,
Saj te ljubim le samó;
Kje je še železna cesta,
Koj mi v zakon daj rokó.“

„Tebi jaz ne bom nezvesta,
Ljubček! ti si ptiček zrel;
Ko železna pride cesta,
Varuj, da ne boš ušel “

„Po nji peljal te ženico
Bom na Dunaj, v Gradec, v Trst
Zvésto kázat jim Kranjico,
Ak' ne bo na poti — krst.“

„Če kaj tac'ga se napravi,
Boš počakal, ljubček moj!
Vselej mož najmènj zapravi,
Če ženico 'ma sebój.“

Zapuščena.

Je za družega dekleta
Zdaj ljubezen tvoja vnéta;
Jezik ji lažnjiv' obéta.
Péljati jo pred oltar;
Bog te obvár'!

Da prisegel -si, obljúbi,
Da boš mene sámó ljubil,
Da ne boš ti druge snubil,
Ní ti v mislih več nikdár,
Bog te obvár'!

Da srcé, ki je gorélo
Le za té, življenje celó
Nikdar več ne bo veselo,
Kaj je tebi téga mar'?
Bog te obvár'!

Bog obvár' te zdaj in vedno,
Bog obvár' te z ljub'co čedno,
Bog men' uro daj poslednjo
Predno grésta pred oltár,
Bog te obvár'!

Nezakonska mati.

Kaj pa je tebe treba biló,
Dete ljubó, dete lepó!
Meni mladi déklici,
Neporočéni materi? —

Oče so kleli, tépli me,
Mati nad máno jokáli se:
Moji se mene sram'váli so,
Túji za máno kazáli so.

On, ki je sam bil ljubi mój,
On, ki je právi oče tvoj,
Šel je po svéti, Bog vé kam;
Tebe in mene ga je sram!

Kaj pa je tebe treba biló,
Dete ljubó, dete lepó!
Al' te je bilo treba, al' ne,
Vender presrčno ljubim te.

Meni nebó odprto se zdi,
Kader se v tvoje ozrèm oči,
Kader prijazno nasmeješ se,
Kar sem prebila, pozábljeno je.
On, ki ptice pod nébom žíví,
Naj ti dá srečne, vesele dní!
Al' te je bilo treba, al' nè,
Vedno bom serčno ljubila te.

P e v e u.

Kdo zná
Noč témno razjásnit', ki tare duhá!

Kdo vé,
Kragúlja odgnati, ki kljuje srcé
Od zóra do mráka, od mraka do dné!

Kdo učí
Izbrísat 'z spomína nekdanje dní,
Brezúp prihodnjih odvzét' spred očí,
Praznôti vbežáti, ki zdánje morí!

Kakó
Bit' hočeš poet in ti pretežkó,
Je v prsih nosít' al' pekèl, al' nebó!

Stanú
Se svojega spomni, trpi brez mirú!

Baláde in románce.

Hčere svèt.

Ljúbice pod okno dragi
Príde marsiktero noč.
Z deklico se pogovarjat,
Dokler se napóči zor.

To je zvedel oče stari,
Stari oče, sívi mož,
Kregal svojo lepo hčerko
In svaril jo je rekoč;
„Ako boš pri oknu stala,
Kader mimo hodil bo,
Ak' po noči govorila,
Ino z njim vas'vála boš,
Hišo bodem ti ogradil,
Zidal zid bom krog in krog,
Spustil bom okoli hiše
Súltana, da lajal bo,
Stari hišni bom ukazal,
Da bo spávala z tebój.“

Hčerka je odgovorila,
Te besede mu, rekoč:
„Stari oče, oče ljubi.
Ljubi oče, modri mož!
Lojtro bo za zid prinésel
Za peséta kruha kos,
Hišna meni davno nosi,
Pisma z pláčano rokó;
Ako hoč'te, da ne pride
Več pod okno ljubi moj,
Za ženico dajte drag'mu
Ljubi oče! me na dom.“

U č e n e c.

Klel je neki mlad učenec
Pust na pepelníčno jutro,
Te besede je govóril
V jezi svoji tisto' uro:

„O, predpust! ti čas presnéti,
Da bi več ne pišél v drugo!
Tí med mater'ne petíce,
Si poslal požrešno kugo,
Si mošnjico mi rejeno
Dél popolnoma na suho;
Stári oča se bo praskal,
Gledala bo mati čudno,

Malo penězov poslala,
Dokaj bosta mi náúkov;
Vender to bi še prenesel,
To še ni največe húdo.

O, predpust! ti čas presnéti,
Da bi več ne prišel v drugo!
Sem obesil zavolj tebe.
Dokaj časa uk na kljuko;
Treba prečuváti bode,
Več nočí s prižgano lučjo,
Dolgo si glavó beliti,
Da popravim spet zamudo;
Vender to bi še prenesel,
To še ni največe húdo.

O, predpust! ti čas presnéti,
Da bi več ne prišel v drugo!
Dokaj si omóžil deklic,
In med njimi mojo ljub'co,
Mládo deklico nezvesto,
Lépo Rêziko nemškuto,
Za katero rad bi dal bil
Kri, življenje, svojo dušo.
Da si njo mi ti omóžil,
Oh, to je največe húdo!“

Dohhtar.

„Dohhtar, ti jezični dohtar!
Kaj postopaš ti za mano?
Ne prepiram se z nobenim,
Da bi peljal mojo pravdo;
Ní umrla teta moja.
Teta moja, dèkle stáro,
Da bi, dohtar! mi opravljal,
Po nji dédino bogato;
Sem premlada, da bi pismo
Ženitvanjsko se pisálo,
Dohhtar, ti jezični dohtar!
Kaj postopaš ti za mano?“ —

„Ne zameri, ne zameri,
Cvet lepote, dèkle drago!
Naj tekó ti mirni dnevi,
Bog ti žívi teto stáro.
Je v šestnajstem, mislim, léti
Se možiti še prekmalo;
Da te ljubit' ní prezgodaj,
Tvoji mi pogledi prav'jo.

V pravdah ne želí peró ti,
Al' srcé le za-te vžgano,
Ti želí v ljubezni slúžit';
Brez pokoja to za tábo

Vodi mi poglede, misli
In nogé z močjó neznano,
Koder hodiš, cvet lepote,
Žlahtna roža, dekleté drágo!“ —

Turjaška Rozamunda.

Hrast stóji v Turjaškem dvoru,
Vrh vzdiguje svoj v oblake,
V senci pri kamniti mizi
Zbor sedí gospóde žlahtne,
Ker Turjačan spet gostuje
Rozamundine snubače

Rozamunda, roža deklic,
Čast dežele je domače;
Nje pogledi, svitle strele,
Z neba jasnega poslane,
Daleč krog junakov srcem
Vžigajo skeleče rane.

Dókaj jo baronov snubi:
Troje iz dežele laške,
Troje iz dežele nemške,
Troje 'z štajarske in kranjske,
Ino zraven Ostrovrhar,
Ki so bóji mu igrače.

Lep junák srcé bil vnel je
Gospodíčne z'lo košate,
Ki ukaže mu, da prosi
Od očeta jo in žlahte.

Njemu oče nje napravi
Imenitno gostovanje,
Rozamundo mu obljubi,
Reče mu pripeljat' svate
V treh nedeljah, da nevesto
'Z hiše spremijo domače.

Tje h gospôdi se približa
Pevec razglašéne slave;
Prošen strune vbêre, pôje
Dela vitezov junaške
In deklet oči nebeške,
Srca od njih ôgnja vžgane.

Ko premolkne, ga povproša
Teta Rozamunde zale,
Da bi jo čez vse pohvalil,
Reče mu besede take:

„Ti povej nam, ki obhodiš
Bližnje ino daljne kraje,
Kje bi neki dekle raslo
Lepše od neveste naše?“

„Bog jo živi gospodično,
Bog ji hčere daj enake,
Tak' cveteče, tak' sloveče!
Bog ji sine daj junake!
Pod cesarjem zdaj najlepši
Cvet Turjaška roža rase;
Sestra Bášetova v Bosni,
Solnce vse lepote zdanje
Po vsem svetu razglašéna
Ako slave glas ne laže,
Sama bi vtegníla biti
Lepša od neveste vaše.“

Ni nevesti všeč, kar rêče,
Mal' odgovor ji dopade,
Lica spremení rudéče,
Nejevolja jo prevzame,
Ostróvrharja pogleda,
Reče mu iz jeze nagle:

„Slišim, da so Bosnijaki
V sužnost gnali kristijáne,
Res junakom je sramota,
Da jih še obklada jarem.
Meč opaši, Ostrovhar!
Hlapce zberi in tóvar'se,
Bášetovo izpeljíte
Séstro, ako kaj veljate.

Radi dali bodo Turki
Zá-njo naše vam rojake.
Brez otrók moj zakon bodi,
Brez veselja léta stáre!
Ako šla bom prej k poróki,
Ako prej možá objamem,
Ko pripélješ Bosnijánko
V grad Turjaški, da verjamem,
Da je take res svitlobe
Turško solnce, kakor slave!“ —

Ženin z njo obljubljen svoje
Zbere Ostrovrhar hlapce,
Po prijat'lje bližnje pošlje,
In si oster meč opaše,
Ročno jezdi na Turčine,
Spolnit voljo svoje drage.
Ne globoka reka Kolpa,
Ne vdžré ga turške straže;
Meč krvavi v močni desni
Pred seboj drví Bosnjake,
Bášetov tam grad razdene,
Reši 'z sužnosti rojake,
Z njimi Bášetovo lepo
Sestro vitez s sábo vzame,
Rásti in podobe rajske:
Vseh lepot je bila solnce,
Ki so tisti čas sijále.

Bolj, ko lepa Rozamunda,
Lepša Lejla mu dopade,
V grad Turjaški je ne pélje,
Na svoj grad domú jo vzame.
Cvet junakov, Ostrovrhar,
Srce ji nedolžno gane.
Vero popusti Mahóma.
Turške šege in navade;
Ko se bila naučila
Vseh resníc je vere prave,
Krstil jo je, potlej njíju
Je poročil grajski pater.

Rozamunda gréde v klošter,
Čast Ljubljanskih nun postane.

Judovsko deklé.

Stoji Moravški trg Lescè,
Več lepih deklic v njem cvetè,
Med njimi Judovsko deklè.

Kristjáne v cerkev hodijo,
Po trgu se sprehajajo,
Po ljubih se ozirajo.

Rodú Abrahamóv'ga hči
Pa dan na dan domá sedí,
Le malokdaj gre med ljudi.

Prišel je spet sobotni dan,
Ki ne spoštuje ga kristjan,
Pri vérnih Judih praznovan.

Ker tempelj daleč njih stoji,
Do póldne spet domá sedi,
Po póldne táko govori:

„Od séje meni slábo je,
Pustíte, ljubi oče! me,
Da v divnjak grem sprehájat se.

Tam lepe rožice cvetó,
Veséle ptičice pojó,
Srńice plašne se pasó.“

Ko v grajski dívňjak je prišla
Judóvska lépa deklica,
Mladen'ča najde kerščen'ga.

Za bele jo roké prijél,
Na srce stisnil in objél,
Tak' govoríti je začél:

„Da ljúbit' moram vse ljudi,
To vera moja me učí,
Al' ljubiš me, Judóvska hčí?“

Odtegne bele mu roké,
V očí ji stopijo solzé,
Odréče mu besede te:

„Ak' ravno mene ljúbit' smeš,
Jaz dobro vem, ti dobro veš,
Da v zakon vzeti me ne smeš.“

In šla je žalostna domú,
Tožila milemu Bogú,
Da ní nje vére, nje rodú.

Al večkrat je nazaj prišla;
Nje véra trden jéz je b'la,
Ljubezni nje ní vstávila.

Zdravilo ljubezni.

Je ljubemu ljub'ca, lepote cvet,
Umrla stara le osemnájst let.

Mladenič obljubi ostáti ji zvést,
Se noč in dan jokál je mésecev šest.

Se milo je jókal, je milo zdih'vál,
Grob njéni je vsak dan obiskováł.

Tolaži ga mati, takó govori:
„Jaz imam tri brate, ti ujce tri.“

Brat prvi kupèc je, on kupe zlatá,
Na mero ta ujec tvoj ima srebrá.

Od mesta do mesta se vozi vesel,
Po svetu on rad s sebój te bo vzél.

Podaj se k njêmu, pregledaj svet,
Po svetu boš dokaj videl deklét.

Bolj umne, bogate, bolj lepé
Boš videl, pozabil podobo njé.

Al', ak' ne znebiš se srčnih ran,
Nazaj spet pridi čez lét' in dan;

Prebiva mi v kloštru drugi brat,
Tvoj drugi je ujec učen opat.

Opat in menihi, modri mozjé,
Gotovo ti bodo ozdrav'li srcé.

Samôta, post, učenóst, brevir
Nazaj ti spet dali bodo mir;

Al', ak' ne znebiš se srčnih ran,
Nazaj spet pridi čez lét' in dan.

Moj tretji brat vojni je poglavar,
Spet pridi nazaj, ne obupaj nikár.

Do srca veliko ima oblast
Vojščakov ljubica, presvítla čast.

In predno preteče let' in dan.
Na vojski se znebil boš srčnih ran.“

Vgovárjal se dolgo, branil je,
Ni vbrnil se prošnjam matere.

Prijazno kupèc mu róko podá,
Ne zdí se mu škoda zlatá ne srebrá.

Od mesta do mesta s sebój ga je vzel,
Ga prosil in silil, da bil bi vesel.

Okoli mu daleč pokazal je svét,
Povsod je dosti videl deklét.

Bogate je videl, umne, lepé;
Pozabil ni vender ljub'ce bledé.

In kader preteče let' in dan,
Spet k materi pride bolj bolán.

Ko prej, vsak dan obiskuje grob njé,
Tam milo zdihúje in toči solzé.

Podá se ve klošter, kjer materin brat,
Njegóv je ujec učèn bil opàt.

Opat in meníhi, modri možjé.
Nobeden srcá ozdrávit' ne vé.

Učí se in posti in moli brevír,
Nazaj se mu v srce ne vrne mir.

In kader preteče lét' in dan,
Spet k materi pride bolj bólan.

Vsak dan obiskuje, ko prej, grob njé,
In mílo zdihuje in toči solzé.

„Podaj se k tretjemu ujcu, moj sin!
Da srčnih znebíš se bolečin!“

Na vójsko je šel, srčno se boj'vâl,
Čestí ni, mirú je tamkaj iskâl.

In predno preteče lét' in dan,
Do matere pride list poslân.

List črno je zapečáten bil:
„O, mati! tvoj sin je mir dobíl!“

Lenora.

(Iz nemškega.)

Lenora, ko se zazorí,

Iz strašnih sanj se spláši:

„Zvest nís', al' živ več Vilhelm tí!

Od kod tak' dolg' odláši?“

Je kralja Miroslava roj

Pred Prago vnesel bil ga v boj;

Al' zdrav je, kar se ločil,

Ni pisal ne poročil.

Se kralj in cesarica sta
Že vender omečila,
Prepira trudna dolzega
Med sabo se vmirila;
In trum se šum in vriš in vrisk
In turški boben sliš' in pisk;
Iz boja vojska céla,
Domú hití veséla.

Povsód kodèr nesó nogé,
Po vsaki stèzi poti
Mladí, starí iz hiš hité
Ukanju trum naproti.
Bogá sin, matí hválita,
Nevesta sprimlja ljubega;
Nihčè Lenore sáme
Ne kliče, ne objame.

Lenora gor' in doli vse
Je vrste ovpršála;
Al' zanj ne vé nobèn, kar je
Jih vojska dom' poslála.
Armada komaj je odšlà,
Lenora vrže se na tla,
Lasé si črne ruje,
Groznó se togotuje.

K nji mati skrbna priletí:
„Bog vsmili se!“ zdihuje;
„O kaj ti je, o ljuba hči!“
Srčno jo objemuje.
„O mati, mati! preč je preč!
Za celi svet ne maram več!
Ní milosti pri Bogi,
Gorjé siroti vbogi!“ —

„Usmiljen' Bog, pomagaj tí!
Hči očenaš molívi!
Vse dobro je, kar Bog stori.
Da vsmili se, prosívi.“
„O mati, mati! laž je to!
Bog storil meni je hudó!
Oh kaj sem primolila?
Zdaj molít' več ní sila!“ —

„Vé, kdor očeta prav pozná,
Da rad otrók se vsmili;
Bridkost bo vgasnila srcá
Pri svetem obhajili.“ —
„Za to, kar v meni zdaj gori,
Gasila, obhajila ní!
Al' obhajilo 'zklíče
Iz gróbov ven mrlíče? —

„Na Ogerskem, pomisli hči!
Nezvest tvoj more biti,
Da pravo vero zdaj tají,
Se drugi prikúpíti.
Iz misli pústi ga! zató
Nikoli srečen on ne bo,
Bo kriva pekla téga,
Ko vmiral bo, prisega!“ —

„O mati, mati! preč je preč!
Zgubljena sem, zgubljena!
O smrt, o smrt, ne čakaj več,
Da bila sem rojena!
Ugasni luč mi vekomaj!
Noč groba me in strah obdaj;
Ni milosti pri Bogi,
Gorjé siroti vbogi!“

„Pomagaj Bog! otroka tí
Ubozega ne sodi!
Ne vé, kaj jezik govori,
Nje grehom mili bodi!
Slovó svetá bridkosti daj,
In spomni se na sveti raj,
Kjer duša Bogu zvesta
Bo Jezusu nevesta.“ —

„O, mati! kaj je sveti raj,
Kaj je pekël, o mati!
Le z njim, le z njim je sveti raj,
Pekël brez njega, mati!
Ugasni luč mi vekomaj!
Noč groba me in strah obdaj!
Brez njega sreče zame
Ní tu ne ón'stran jame!“

„Obup tako po nji buči,
Kri vnema in možgane,
Na božje sklepe togoti
Predrzo se neznane:
Si rani prsi in roké,
Da solnce zajde za goré,
Da skoz nebeška vrata
Zvezd truma príde zlata.

Po vaši gori pok, pok, pok
Je od podkóv bobnelo;
Zrožljál je s konja mož visók
Na klop pred hišo belo.
Poslušaj! iz nadvratnih lin
Zvonček zapojé: cin, cin, cin;
Lenora dobro v hiši
Le-té besede sliši:

„Aló, aló! le brž odpri!
Lenora spiš, al' čuješ?
Al' zvesta si ti, ljub'ca! mi,
Se smeješ al' zdihuješ?“
„O Vilhelm, ti? od kod zdaj te
Tak pozno konj prinesel je?
Sem čula, sem jokála,
Bridkosti kaj prestala!“ —

„O polnoči sedlamo mí,
Na češkem vstal sem sveti,
Poznó sem vstal, in blizu ní,
S seboj te hočem vzeti.“ —
„Brž k meni v hišo, Vilhelm moj!
Z'lo brije zunaj mraz nocoj,
Bom, ljubi! te objela,
Na srcu te ogrela.“

Naj, ljub'ca! zunaj brije mraz,
Da hotel bolj bi briti!
Moj konj cep'tá, poteka čas,
Ne smem se dalj muditi.
Podpaši, vrzi róčnoma
Na vranca zad se, ljubica!
Z nevesto danes spati,
Sto moram milj dirjati.“

„Kakó me nesel boš nocoj
Sto milj do domačije!
Poslušaj, ljubi Vilhelm moj!
Enajst že ura bije.“
„Pot gladek, luno lej svetlò!
Mrlič' in mí ko blisk let'mò!
Domú še danes zvesto
Prinesel bom nevesto.“

„Kje tvoj je dom, kje post'ljica?
Kakovo je oboje?“
„O daleč sta in majhena,
Šest dilj in diljic dvoje!“
„Bo prostor zame?“ — „Ljub'ca! bo,
Podpaši, vrzi se srčno;
Že post'ljica postlana,
Je svatovščina zbrana.“ —

Lenora brž planila je,
Na konja je zletela,
Z prebelimi rokami se
Preljubega prijela;
In udri, udri, klop, klop, klop,
Spustíta urno se v kolop,
Da sape ji zmanjkuje
In podkev iskre kuje.

Na levi, desni strani, glej!
Kak spred očí leteli
So logi, travniki naprej,
Mostovi kak grmeli! —
„Te strah ní? — luno lej svetló!
Mrličí jezd'jo jadrno!
Jih strah je tebe tudi?“
„Me ní, mrtvih ne budi!“

Kaj tam grčé, kaj tam zvoné?
Kaj vrane ferfetajo? —
Mrliča déti v grob velé,
In bilje godrnjajo.
Lej, bliža se pogrebcev trop,
O čuden vidi se pokop!
Glasovi so enaki
Žal'vanju pubčev v mlaki.

„Po polnoči pokop naj bo,
In petje, žalovanje;
Nevesto peljem zdaj s sabó,
Z menoj na ženit'vanje!
Zakróži, mežnar! pesem tí,
Roké brž nama pop povij,
Da zakon naju zveže,
Potem se z máno vleže!“

Zdaj vtihne vse! — pogrebcev ní!

Pokoren tej besédi

Klop, klop, trdó za njim letí

Ves trop po konja slédi;

In udri, udri, klop, klop, klop

Leteli dalje so v kolòp,

Da sape ji zmanjkuje,

In podkev iskre kuje.

Na levi, desni kak letí

Grmovje, graja, cesta!

Kakó leté izpred očí

Vasí, trgoví, mesta! —

„Te strah ní? — Luno lej svetló!

Mrlíči jezd’jo jáderno;

Ní strah te mrtvih tudi?“

„Me ní, — mrtvíh ne budi?“

Pogledaj na visélnice!

Plesát’ okrog koleša,

Temnó pri luni vídi se

Trop jasen brez telesa.

„Aló, pošasti! z mano zdaj,

Plesát’ mi ženitvanjski raj,

Nvesto ko objamem

In s sábo v post’ljo vzamem!

Pošasti grde veš, veš, veš!
 Za njíma so jo vnéle,
 Ko oster piš skoz zrelo rž,
 Takó so te vršéle.
 In udri, udri, klop, klop, klop
 Leteli dálje so v kolòp,
 Da sape ji zmanjkuje
 In podkev iskre kuje.

Kar je pod luno, oh kakó,
 Kakó je vse bežálo!
 Nad njíma z zvezdami nebó,
 Kakó je to dirjálo! —
 „Te strah ni? — Luno lej svetló!
 Mrliči jezd'jo jáderno!
 Ní strah te mrtvih tudi?“
 „Gorjé! mrtvih ne budi!“

„Petêlin poje se mi zdí,
 Potéka čas mi tukaj. —
 V nos jutra sapa me skelí,
 Brž vránec se zasukaj! —
 Končala pot, končala sva!
 Odgrínja se ti post'ljica!
 Ko blisk leté duhovi,
 Tù moji so domovi!

In nad želézna vrata ti
Jo skókoma drevíjo;
Švrk! s tánko šibo jih vsmodi,
Zapahi odletíjo,
In strášno duri zakričé,
Po črnih grobih v skok leté,
Čez kamne peketájo,
Od lune ti migljájo.

Al' predno mígnil bi z očmi
O čudesa neznana!
Lej! s kónjika se plašč zdrobí,
Ko cápica sežgana,
Ní ga lasú na glavi več,
Z lasmi mu pade koža preč,
Lej smrt je z uro stala,
Kosó v rokàh držála.

Razbija vranec, spénja se,
Plamén od njega šine,
In pod Lenoro vbogo vse
Vse vdere se in zgine.
In jok in stok je nad zemljó,
In jok in stok je bil pod njó,
Lenora tam v trepeti,
Neh'vála je živeti.

Pod blédo luno se nad njó
Duhovi so skleníli,
Plesáli krog in krog, bridkó
To pesem zatulíli:
„Trpi, če poka ti srcé!
Prah z Bogom krégať se ne sme!
Odšla si trupla sili,
Bog duše se usmíli!

Povodnji mož.

Od nekda j lepé so Ljubljanke slovéle,
Al' lepše od Urš'ke ní bilo nobéne,
Nobéne očém bolj biló zaželjene
Ob času nje cvetja dekleta ne žéne. —
Ko najbolj iz zvézd je danica svetlá,
Najlepša iz deklic je Urš'ka bilá.

Monog'tere device, mnog'tere ženice
Okó je na skrivnem solzé prelivalo,
Ker Urš'ki srcé se je ljubega vdalo;
Al' ljubih je bilo nji vedno premalo.
Kar slišala moških okróg je slovét',
Skušála jih v mreže razpéte je vjét'.

Obljubit' je znala in znala odreči,
In biti priljudna in biti prevzétna,
Mladeniče vnémat', bit' stáršim prijétna,
Modríj in zvijáč je vseh bila umétna;
Možake je dolgo vodila za nos,
Na zadnje ga stakne, ki bil ji je kos.

Na starem so trgu pod lipo zeleno
Trobente in gosli in címbale pele,
Plesále lepote Ljubljane so céle
V nedeljo po poldne z mladen'či vesele;
Kraljica njih bila je Urš'ka brhkà,
Plesáti ní dolgo nje volja bilà.

Dokáj jih jo prosi, al' vsak'mu odreče,
Preširna se brani in plés odlašuje,
Izgovore nove si vedno zmišljuje;
Že solnce zahája, se mrak približuje,
Že sedem odbila je ura in čéz,
Ko jéla ravnati se Urš'ka na plés.

Al' ko se ozira, plesalca si 'zbira,
Zagléda pri mizi rumeni junáka,
Enac'ga pod solncem mu ní korenjaka,
Želí si plesáti z njim déklica vsaka, —
Omréžiti Urš'ka ga lepa želí,
Zaljubljeno v njega obrača oči.

To videt' mladenič, se Urš'ki približa:
„Al' hótela z máno bi plesat'?“ ji pravi;
„Kjer Donova bistri pridruži se Savi,
Od tvoje lepote zaslišal sem dávi;
Že Uršika zala! pred tabo sem zdaj,
Že Uršika zala! pripravljen na raj!“

To reče in se ji globoko prikloni,
Sladkó mu nasmeje se Uršika zala:
„Nobene stopinj'ce še nisem plesala,
Da čakala tebe sem, res je, ní, šála;
Zatorej le hitro mi róko podaj,
Lej, solnce zahája, nehuje že raj!“ —

Podal ji mladenič prelepi je róko,
In urno ta dva sta po podu zletéla,
Ko da bi lehké perutnice imela,
Brez trupla okróg bi se bila vrtéla;
Ne vidi se, kdaj da pod noga udár',
Plesala sta, ko bi ja nosil vihá.

To videti, drugi so vsi ostrméli,
Od čudesa godcem roké so zastále —
Ker niso trobente glasóva več dale, —
Mladen'ču nogé so trdó zacep'tále;
„Ne maram“, zavpíje, „za gósli, za bas.
Strun drugih, ko plešem, zapoje naj glás!“

Pridrévili brž so se črni obláki,
Zasliši na nebu se strášno grmenje,
Zasliši vetróv se sovražno vršenje,
Zasliši potokov deročih šumenje,
Prič'jočim po koncu so vstali lasjé, —
Oh, Uršika zala, zdaj tebi gorjé!

„Ne boj se, ti Urš'ka! le hitro mi stopi,
Ne boj se,“ ji reče, „ne boj se grmenja,
Ne boj se potokov ti mojih šumenja,
Ne boj se vetróv mi prijaznih vršenja;
Le urno, le urno obrni peté,
Le urno, le urno, ker pozno je žé!“

„Oh, majhno postójva, preljubi plesalec!
Da jaz se oddahnem, da noga počije.“
„Ní blizu, ní blizu do béle Turčíje,
Kjer v Donovo Sava se bistra izlije;
Valóvi šuméči te Urš'ka želé,
Le urno, le urno obrni peté!“ —

To reče, hitréje sta se zasukála,
In dalje in dalje od poda spustíla,
Na brégu Ljubljan'ce se trikrat zavíla,
Plešé sta v valove šuméče planíla.
Vrtinec so vid'li čolnárji dereč;
Al' Uršike videl nobeden ní več. —

Prekop.

Bil nékdaj je mlad pevec, ne bogat al' slovèč;
Dokáj je zložil pesmi, od ljubice največ,
Od ljubice Sevêre, prevzetne déklice,
Ki niso je oméč'le njegove pesmi vse.

Pomlad se je zbudila, nje veseli se svét;
Al' tebe pevec vabi 'z ozidja ven nje cvét?
Kaj s čutar'co čez pléča iz mesta ven hitiš,
Al' ne pijèš studencev, se mrzlice bojiš?

V kaj si tako zamišljen? kaj gledaš tak plašnó?
Od nje al' od pomladi zmišljuješ pesmico?
Noben ní človek zvedel, kaj mislil je tačas,
Omolknila so usta, oblédel je obraz.

Ko najdejo ga, prazna čutárčica leži,
Od srca spét do srca mu več ne roji kri. —
Kdo mu je kriv bil smrti, vprašújejo ljudjé;
Nobeden ní bil zraven, sam Bog nebeški vé.

K pogrebu vkup derejo ljudje od vseh strani,
Sevêre, njega ljub'ce, med njimi videt' ní.
Skriváj po pevcu joka mor'biti se domá;
O komaj je verjeti, da je tak vsmiljena!

Kaj mašnik z mizererom, kaj dânes z líbero
In z drugo pri pokopu hití molítvijo?
Poroka njega čaka, zató takó hití;
Prelepa gospodična Sevêra se moží.

Zvečer jo je poročil, do polnoči svat'vâl;
O polnoči vesel je 'z vesele družbe vstal;
Ko pride tje do gróbov, kjer s'cer kraljuje mir,
Zasliši med mrličí gospod glasán prepír.

Pred njim odpró se vrata, ven pevec prihití:
„Zakaj v prst posvečéno ste me zagrebli ví?
Ker sem se sam bíl vsmrtíl, zdaj je prepír zató,
Al' rabeljem zapadlo, biričem ní teló?

Ne ljúb'ci bit' na poti, smrt v strupu sem si píí,
Zakaj bi jaz nadležén mrličém v zemlji gnjíí?“
Odkópan pevec ležal je zjutraj vrh zemljé,
Pokopat' k tolovajem, biričem ga dadé.

Neiztrohnêno sree.

Grob kópljejo, da zadnji mrlič bo vanj deján;
Obraz bled'gà mladen'ča prikaže se na dán.
Kopači ostermijo, da 'z ust jim sape ní,
Menj vstrašeni pogrebci vanj vpirajo očí.

Da je lepó, bi sodil, visoko čelo, vsak,
Ak' bil bi le nekášen zapustil ga oblak;
Lepá bi usta bila, lep bil obraz bi bled,
Ak' bil bi le nekášen preč nejevolje sled.

Dalj čas ní trupla gledat', dih prvi ga zdrobi;
Srcé samo zavzetim ostane pred očmi.

Še bije, še čutiti je ravno tak' gorkó,
Ko da bi v prsih bilo še zdravo in živó.

Vsi vprašajo, kdo zadnji v to jamo dján je bil,
Gotovo bil svetnik je, ker ní ves v grobu zgnjil.
Stal tam je kamen, kter'ga nihčè prej čislal ní,
Hité mu mah otrebit', napis tak govóri,

Da Dobroslav je pevec bil tjekaj pokopán,
Ki pel v tak milih glasih je od ljubezni rán,
Pel v tak slovečih pesmih čast lepe deklice,
Prevzetne gospodične, nemile ljúbice.

Al', ko je izvolila mladen'ča družega,
Iz prsí mu nobena ní pesem več prišla.
Pri Bogu ní tolažbe iskál ne pri ljudéh,
Oči kalil mu jok ní, razjasnil líc ne smeh.

V nemár naprej je živel, menj svet, ko razuzdán,
Umrí je nespovedan, ne v sveto olje dján.
Vsi pravijo, da njemu svetost ne brani gnjit',
Vsi pravijo, njegóvo srcé ne more bit'.

„To pevčevo srcé je“, star mož tam govóri,
„Ak' bilo bi svetnika, mir dala bi mu krí;
Svetost ne, pesmi večne mu branijo trohnét',
Ki jih zaprte nosil je v prsih dokaj lét.

Srcé mu mi odprimo, pod nebom naj leži,
Da prejde dan današnji, da prva noč zbeži,
Da vstane drugo solnce, pripelje beli dán;
Spet zajtru ga poglejmo, ko mine zor hladán.

Hladijo naj ga sap'ce, naj rosa pade nanj,
Naj solnce, luna, zvezde, kar so mu pevskih sanj
Prej vdíhnile v življenji, prejméjo spet 'z njegá;
Ak' bo ta čas splahnílo, spet zagrebímo ga“.

Razplátili srcé so, ležalo noč in dán
Je tam pod jasnim nebom. Ko mine zor hladán,
Ko vstane drugo solnce, srcé tako skopní,
Ko beli sneg spomladi, da kaj zagrebsti ní.

R i b i č.

Mlad ribič cele noči veslá,
Visoko na nebu zvezda migljá,
Nevarne mu kaže poti morjá.

Več lét mu žarki zvezde lepé
Ljubezen síjejo v mládo srcé,
Budijo mu v prsih čiste željé.

Če kak mu vihar od daleč preti,
Če kak se morski mu som privali
Če kako mu breznò naspróti reži,

Na zvezdo gledéč vhiti, je otét;
Mlad ribič od čistega ognja vnet,
Po morji je varno veslál več lét.

Enkrat se valovi morjá razdelé,
Prikažejo 'z njih se dekleta lepé,
Da pasa morska dekleta nagé.

Se kopljejo, smejejo, tak pojó:
„O srečni ribič, srcé zvestó!
Kak dolgo še misliš tí glédati v njo!

Povej nam, ribič! povej zares,
Al' čakaš, da pade zvezda 'z nebes,
Al' da bi k nji zletel, čakaš peres?

Biló bi drugemu čakat' dolg čas,
Biló bi drugemu čakati mraz,
Bi drugi se ne ogibal nas.

Nocoj bi drugi odprl oči,
In videl, kak' blizu strelca stoji
Lepota, ki zanjo srcé ti gori.“

O res je, da bi ne bilo takó!
Vse res, kar dekleta morska pojó;
Obup mu zaliva srcé zvestó.

Fant z célo močjó se v veslo vprè,
Ni mar' mu skalovja, viharjev ne,
Nič več se na zvezdo ne ozrè.

Naprěj brez mirú svoj čoln dřeví;
Al' tak za pevkami ribič hiti,
Kdo vé! al' sam pred sebój beží.

Zgubljen je, vtopljen, se bojim;
Kdor ljubi brez upa, ga svarim,
Nikar naj ne veslá za njim! —

Ženska zvestoba.

Bil godec je mlad, in lep in vesel,
Lepó je godel, sladkó je pel.

Ni bilo godú, svatévšč'ne, semnjà,
Da tje bi ne bili vabili gà.

Poslušajo radi ga vsi ljudjé,
Ga gledajo rade dekleta mladé;

Posebno pa Mic'ka, županova hči,
Pogostoma vanj obrača oči.

Od čistega godec je ognja vnet
Za Mic'ko bogato, rožo deklet.

Zastonj več drugih postopa za njó,
Le njemu prijazno se smeje okó.

In kar mu obetati očesi njé,
Potrdijo kmalu besede sladké.

Nje oče s'cer stavi ljubezni se v brán;
Al' oče bo sprošen, al' pa goljufán.

Obljubi Mic'ka godčeva bit',
Al' samka ostati, se ne možit'.

Prišel je v grad mlad, lep kancelír,
Sto zlatih je služil dvakrat štir'.

Lehkó bi s temi in kar bo dobil
Še zraven, ženico otroke redil.

Od konca mesto hod' obisk'vát,
Povabi ga deklic oče al' brat.

Vklon materin, gospodične okó
Ponujata v zakon njeno rokó

Al' v kratkem času se zgodi,
Da v mestu po céle ga mesece ní.

Novica pravi se na glas,
Da hodi k županu pogosto v vas.

S'cer oče župan so mož neslan,
Kaj dela tam kancelír vsak dan?

Priljudna in lepa je njega hčí;
Al' ona zvestó za godca gori.

Bil vel'ki Šmaren prišel je spet,
Prišel god Mic'kin, rože deklet.

Bil čas se je Mic'ki prikupít',
Zagódnico čas ji je bil naredít'.

Pod oknom godejo godci trijé,
Med njimi tam gode ljubi nje.

Pod oknom godejo ure trí;
Al' Micike lepe k oknu ní.

Nje godec strune pritiska hudó,
Od Micike jemlje někdo slovó.

Na goslih počila struna je,
To, godec! ní dobro znamenje.

Zarotil se je, se je zaklel,
Da strune druge ne bo napel.

Na mali Šmaren preblečena
Gospá je Micika v cerkev prišla.

„O, godec! kak dolgo boš še žalovál,
Kak dolgo se bodeš ljudi sramovál?

Pomisli da v jopici deklica
Bilà bi rada vsaka gospá.

Zakaj si bogate lótil se?
Snubačev imá na zbiranje.“

Tako ga prijat'ljí tolážíjo,
Dokler mu obráz razjásnijo.

Po struni ga le bolí srcé
Da več je na gosli napeti ne smé.

Kdor urne roké, sol v glavi imá,
V nesreči si vsaki pomágat' zná.

Spet gosli je godec v róke vzel,
Na trí je strune gosti začel.

Preteklo dve léti bilo še ní,
Pa godel je boljše na strune trí,

Ko znal je prej gosti na vse štir',
In več je zaslužil, ko mladi kanc'lír.

Ní bilo godú, svatovšč'ne, semnjà,
Da tje bi ne bili vabíli ga.

V pondeljek jutro z vesel'ga godú
Šel dobre je volje godec domú.

Na pragu deklica lepa stojí,
In solza za sólzo ji káplja 'z očí.

„O deklica! rosna rožica?
Kaj žali takó te, ubožica!“

„Oh, v hiši moj oče leži bolán,
In nimam mu dati, ko sok neslan.“

Bil godec je mehkega srcá,
Mošnjíco polno déklici dá.

Za dar svoj on je nepokoj prejel,
Za vbogo deklico se je vnel.

In dolgo ni zastonj zdihovál,
Objemal jo kmalu in kuševál.

Obljubi mu vedno zvesta bit',
In on se pred pustom z njo poročít'.

Ta čas je končál bil vójsko mír,
Spuščén na odlog je bil mušketír.

Pred dvema letoma bil je vjet,
Po sili v soldate bil je vzet.

Jokále so milo njene oči,
Ki zdaj ji srcé za godca gorí.

V nedeljo spet bil je pod lipo ples,
„Kaj vidiš tam, godec! ali je res,

Da stara ljubezen ne zarjaví,
Devetkrat se vrne, ponoví?

Zakaj se tak jezno obrača t' okó?
Kaj strune pritiskaš tak' hudó?

Plesala sta ravno mimo njega,
Na goslih je struna počila.

Zarotil se je, se je zaklel,
Da nikdar več druge ne bó napel.

„Neumnost in ubožnost sta sestré,
Ni bila déklica taka za té.

Le gosti spet skusi, in bodi vesel,
Da nisi v zakóna se mreže ujel.“

Tako ga prijat'ljí tolažijo,
Dokler mu obraz razjasnijo.

Po struni ga le bolí srcé,
Da več je na gosli napéti ne sme.

Po struni se dolgo ní kesál,
Na dve je spét kmálu gósti znal.

Ni bilo godú, svatovšč'ne, semnjà,
Da tje bi ne bili vabili ga.

In bil je spet v gradu god gospé,
Tam slišat' slovečega godca želé.

In v gradu je lepa hišna bilà,
Priljudna, al' zvita ptičica.

Ni bila še stara dvajset lét,
Al' vender je dobro poznala svét.

Iz ust gospodičin svojih zna,
Kak' treba se trudit' je za možá.

Zvestobo je brati godcu v očéh,
Ki ni je našel pri ljubicah dvéh.

Kak' streže mu, kak' prilizuje se;
„O, godec! nastavlja ti líman'ce.“

In predno se vnámejo zvezde noči,
Že gódec za lepo hišno gorí.

Nje, koder on hodi, išče okó,
Vse pesmi njegove nje hvalo pojó.

Tud' ona obljubi le zánj'ga gorét',
In godec presrečni obljubi jo vzét'.

Velíke so v gradu bile gosti,
Ker se omožila mlajša je hči

Prišel je bil v grad marsikteri svat,
Iz mesta prišel je nevéstin brat.

Šampánjca so pili, veseli bili,
Odbila je ura polnoči.

Bil godec zagodel je kotiljón,
Vsi vprašajo, kje je mladi barón?

Vsi vprašajo, kaj se mu zgódilo je?
Ker ní ga, da bi on vodil vrstè.

In gré ga ískat, klicat strežaj,
In drugi za njim, ker ní ga nazaj.

In pravili so si tam na uhó,
Kje da so ga našli in kakó.

Ko godec skrivnóst pogóvora zvé,
Rudeča mu lica obledé.

Po strunah lok gori in doli dreví,
Da zadnjih strun ena odleti.

Zarótil se je, se je zaklél,
Da druge ne bode strune napél.

Tri leta so preč, zdravnik je čas,
Razjásnil se spet je gódcu obraz.

On, ko Paganín je navadil se,
Da gódel na eno struno je.

Na eno struno je gódel vesel,
In zraven od svojih ljubíc je pél.

In pel je takó od žén in deklét,
Da nič nobeni ne smé se verjét'.

Zaljubil se ní v nobeno več,
Dal eno jim hválo je gódec slovèč:

„Da ône samé nam ur'jo roké,
Da ône samé nam gláve vedré.“

O r g l a r.

Popustí posvetno rábo
Orglarček in gre v puščavo,
Tam prepévat' božjo slavo,
Svoje citre vzame sábo.

Pesmi svoje med stoglásne
V gózdu zлива ptičev kóre,
Od prihóda zlate zóre,
Dokler solnca luč ne vgásne.

Al' veselje v srcu vtóni
S časom mu za petje slavcev,
In vseh gozdnih prebivavcev,
Ker vsak svojo védno góni.

On ob drugi si pomládi
Zbere ptiče mlado-kljúne,
Svoje jim prebira strune,
In jih raznih pesmi vádi.

Kósa, trdokljunsko déte,
Od preljub'ga Avguštína.
Vel'koglavega kalína
Nauči pet' pesmi svete.

Zmerom svojo goni slávček,
Zmerom od ljubezni bije
Srcu sládke melodije;
Tóži ga Bogu puščavček:

Lej, kalín, debeloglavec,
Trdokljunast kós je svoje
Pesmi pustil, lépše poje,
Podučít' ne dá se slavec!

Al' Bog slávca ní posvaril,
Le posvaril je puščavca:
„Pusti peti moj'ga slávca,
Kakor sem mu grlo vstváril.

Pel je v súžnosti železni
Jeremij žalost globoko;
Pesem svojo je visoko
Salomon pel od ljubézni.

Kómur pevski duh sem vdíhnil,
Ž njim sem dal mu pesmi svoje;
Drugih ne, le te naj poje,
Dokler da bo v grobu vtíhnil.“ —

Različne poezije.

Zvezdogledom.

Vsi pojte rakom žvižgat,
Lažnjivi pratikárji,
Lažnjivi zvezdogledi,
Vremena vi preroki!
Vi modrijani! hoč'te
V nebeških zvezdah brati:
Al' solnce bo dobrotno
Nam dalo srečno leto,
Al' bo nebá togota
Vetrov nam šum zbudila,
Razsula v polje točo,
Vtopila čoln na mórji,
Sad umorila trti.
Lažnjivi zvezdogledi!
Vsi pojte rakom zvižgat.

Dve sami zvezdi gledal,
Oči sem svoje ljube,
Dve svítli zvezdi gledal,
V njih sem neumni slepec.

Vesele bral si dneve
In solčno brez oblakov
Sem bral ljubezni srečo.
Solzé so meni zrasle,
In kes in srd sta zrasla,
Sramota ino moj'ga
Mirú je smrt mi zrasla.
Dve sami zapeljali
Dve sami sta zmotili,
Mi zvezdi umno glavo;
In cél'ga neba hoč'te
Vi zvezde zmodrováti! —
Lažnjivi pratikárji,
Lažnjivi zvezdogledi,
Vremena vsi preroki
Le pojte rakom žvižgat! —

V spomin Matija Čopa.

(Mera zgol po udarjih.)

Tajati léd naš šè le začnè se, pomlád je drugod žé;
V dragi slovenski vkročen ní domovíni vihárl
Stéšemo svoj si čolnič nov, z Bógom zroč'mò
ga valóvom;
Ní še navadil popréj bréznov se, skal ogibát'.

Zvezde, ki reš'jo, bile so neznane, ki čoln
pogubijo;

Lelj bil naš je krmár, drugi je bil Palinúr.
Ti nam otél si čolnič, si mu z jádrami krmo
popravit,

Ti mu pokazal si pot pravo v dežélo duhov.
Skríta nobena bilà ní zvezd ti nebá poezije,

Slednji je bil ti domàč jezik omíkan, učen.
Stari Rimlján kar svetá je gospod, kar Grecija
modra,

Z Láhi, Francóz, Španijól, Némec in Albijonec.
Čeh in Polják, kar Rús in Ilír, kar rod naš
slovenski

Slavnihi izmíslil si bil časa do tvoj'ga písánj,
Polno si znánost imel njih, Čóp, velikán
učenosti!

Ti si zaklade duhá Krezove bil si nabral.
Nisi zaklepal domá ti žlahtnega blagodaróva,
Sebi zročeno mladost, druge si z njim bogatíl.
Komaj zastavil, rojak, si peró, prej
praznuvajoče —

V zgubo veliko rodú, krivega dókaj zamúd,
V Save deroče valóv tam vrtínčinah smrt te
zasači,

Glas ti zaprè besedí, 'z rok ti potegne peró.
Zemlja, nemili čuváj, nam zaklád tvoj váruje
skópa;

Grobu na tvojem očí materi Slavi rosé.

Niso suhé nam prijat'ljem očí, ki se spomnimo
tebe,

Ino predragih s tebój tvoje ljubezni daróv.
Seme, ki tí zasejal si ga, že gre v klasje veselo,

Nam in za nami dokáj vnukom obéta sadú.
Naj se učenóst in imé, čast tvoja, rojak! ne
pozabi,

Dokler tebi dragó v Krajni slovenstvo živí! —

Nova pisarija.

Učenec.

„Da zdaj, — ko že na Kranjskem vsak pisari,
Že búkve vsak šušmár dajè med ljúdi,

Ta v prozi, óni v verzih se slepari, —
Jaz tudi v trop, — ki se potí in trudi

Ledíno orje naše poezije, —

Želim se vriniti, se mi ne čudi.

Prijatelj! úči mene pisarije:

Kakó in kaj ušéč se Kranjcem poje,

Odkrój mi proze naše lepotije.“

Pisar.

„Ak' so pisar postáti želje tvoje,

Moj zlati uk poslušaj in zastopi,

Zapiši trdno ga v možgane svoje!

Ak' hočeš kaj veljati v našem tropi,
Besed se tujih boj, ko hud'ga vraga,
Ak' kos si temu, koj na prste stopi.
Naj proza tvoja bo lepote naga,
Minerve nič ne vprašaj, poj po sili,
Pisarjem proza bo in pesem draga.
Češ biti v kranjskih klasikov števili,
Debelo po gorjansko jo zarobi,
Vsi bomo tvojo čast na glas trobili;
Ak' rovtarske vezati znaš otrobi,
Nov Orfej k sebi vlekel boš Slovene,
In pozen vnuk poroma k tvoj'mu grobi.
Da kranjščina zaklad ti svoj odklene,
Zapusti ročno mestne mi sosede,
Tri leta pojdi v rovtarske Aténe.“

Učenec.

„Al' žlahtne kranjske tam cvetó besede,
Kje govoriti dosi več ne znajo,
Pastirji samski, ko imena čede?“

Pisar.

„Tam, kjer po stari šegi še kramljajo
Kjer ne zmajéjo dost' al' nič jezika,
Besed nemšk'valcev grdih ne poznajo.“

Učenec.

„O srečne rovte! v vas me iti mika:
Al' se bojim pri rovtarji, pri kmeti,
Da béra besedí ne bo velika.“

Pisar.

„Pečene, ljubček! piščeta na sveti
Nikomur niso v grlo priletele;
Brez truda večno se ne da živeti.
Besede zrastene, besede zrele,
Ne v rovtah, po planjavi ne kmetije,
Nikjer ne bodo ti na nos visele.
Poslušaj ga, kako jo on zavije,
Jezika sol, lepota, da le zine,
In pravo ti vezanje se odkrije.
Tam pul'jo besedí se korenine;
K tem deni konce: ača, išče, uha,
On, ovka, ovec, druge pritikline,
To trdno skupaj zvari; primaruha!
Lehkò boš v kozji rog ugnal Slovence,
In proti tebi bo Dobrovski — muha.“

Učenec.

„O zlati uk! adíjo mestne sence!
Apolon drugi bom jaz sred kozarjev
Si v rovtah pletel nevmerjoče vence. —

Al' naše ljudstvo nekda^j ni oltarjev
Minerve in Apolona imelo,
Od grških, od latinskih so pisarjev
Dobili starši učenost v dežélo,
In z njo besede tuje; — razodeni,
Al' saj se bode teh poslužit' smelo?"

Pisar.

„Bog tega varuj! po nobeni ceni,
Jezika naš'ga z njimi ne ognjusi!"

Učenec.

„Saj tudi drugi to storé Sloveni;
Saj vemo, da turčuje Srb, da Rusi
Tatarijo. Poljak da francozuje,
Da včasih vrli Čeh nemšk'vati músi."

Pisar.

„Lej, v knjigah njih je tol'kanj ljul'ke tuje
Med lépo, čisto slavščino vsejane,
Da je noben purist več ne izruje:
Al' bukev naše kranjšč'ne spakedrane
Peščíčico denimo na ognjišče,
Prerojen Fenis čist da 'z ognja vstane."

Učenec.

„Čemú bo, vprašam, prazno pogorišče?
Al' mutasti počakamo zijali,
Da 'z njega zraste novo besedišče?"

Pisar.

„Slovensko ljul'ko bomo rešetali,
Hranili dobro zrno, in kar zmanjka,
Iz svojih bomo to možgan dodali.“

Učenec.

„Te čudne zmesi starega ostanka
In iz novink Slovenec v Korotani,
Ne bo razumel Štajar'c ne Ljubljanka.“

Pisar.

„Gorjačarji, tatovi in cigani
Po svojem govoré; in kaj za silo
Nam v bukvah jezik svoj imeti brani?“

Učenec.

„Gorjačarsko, cigansko kaj berilo
Bo čudno vam pisarjem pomagalo,
Ak' bo se vse drugače govorilo?
Samí svoj uk spoštujete premálo,
Več tujk c'lo tebi, ne zaméri, vjide,
Zakaj bi se jih moje žnablo bálo?“

Pisar.

„To govori se, kar na jezik pride,
Pogóvor, ko na úho več ne bíje,
Ko zjutranja meglà se v nič razide;

Kar v bukvah je natisnenega, vpije,
To bratec! med učene gré lingviste,
In priča ôd jezika lepotíje.
Slovenci bodo brali bukve čiste,
Ak' nas ne hval'jo, naj me vzame zlódi!
Ves svet posnémal kranjske bo puríste.
Kar noč'te vi uméti k svoji škodi,
Kar ne dopade vaši slepi búči,
Čestili bodo pozni to narodi."

Učenec.

„Prižgál si, mojster! žar'k mi nove luči;
Na delopust da sódnjega jaz dneva
Slovim, še to, kaj pel bom, me podúči!"

Pisar.

„Horaci dulce et utile veléva,
Kaj prida sliš'jo všesa naše ráde;
Nam utile je zrno, dulce pléva."

Učenec.

„Romance zdaj pojêjo in balade,
Tragédija se tudi nam obeta,
Sonete slišim peti pevce mláde."

Pisar.

„Od mene pesem vsaka je prekléta,
Ki nima prav slovenskega imena.
Naj še takó prijetno bo zapéta.

Ljubezen poje pevcev teh Kaména,
Jeziku dela ino srcu rane,
V grdobe stréla, tréšči naj ognjena!
Balade po čebelici izdáne,
Da bi se te med nami zamoríle,
Tragédije ostale nam neznane!
Da bi Kranjice strupa 'z njih ne pile,
Ljubezni sladke, ki srcé zapelje,
Bi z Rómejevo Jul'jo ne čutile!

Učenec.

„Res škoda bilo bi, zdaj od nedelje
Do druge šestkrat se srcé unáme,
Je šega, da, kdo pride prej, prej mélje!“

Pisar.

„Balade pet' je mlátva prazne slame,
Je reč pohújšljiva in zapeljiva;
Lenoro bere naj, kdor ne verjáme.
Romanca je s tragédijo škodljiva.
Teh in sonetov in zdravíc ne piši,
Sovraži vse te muza sramežljiva.
Poj rajši to, kar tréba je pri hiši,
Za hléve treba, treba je na polji,
Poj to, kar kmet in méščan z pridom sliši.“

Učenec.

„Bog ti zaplati uk! po tvoji volji
Bom pel: gosén'ce kaj na repo vár'je,
Kak' prideluje se krompír najbolji;
Kakó odpravljajo se oycam gárje,
Preganjajo ušívím glavam gnjide,
Loviti miš' učil bom gospodarje.“

Pisar.

„O, zláti vek zdaj muzam kranjskim pride!“ —

Prva ljubezen.

Že míru srčnemu nevárna leta,
Mladósti leta so slovó jemale;
Domače sem lepé poznal dekleta,
Dežel sem tujih videl hčére zále;
Ní bila srca próstost mi odvzeta,
Že so prevzétne misli mi vstajále,
Da mal' al' nič ljubezen neopravi
Pri tistem, ki se trdno v brán ji stavi.

Prišla lepote rajske je devica,
Da videl bi ne bil podobe njene!
Rudeči zor osramoté nje lica,
In nje očí nebeških zvezd plaméne,

Nikdár več zdrav ne bo, ki ga pušica
Pogleda bistrega v srcé zadéne.
Kdo znal popisat' ust bi ljubeznjivost,
Nedolžnih prsi snéga zapeljivost!

Namest' iskát' zavetja v trumi gosti,
Ki nji podobna stala je pred mano,
Ki je od nje na zadnji petek v pósti
Petrarkovo biló srcé užgano,
Pogleda nje užival sem sladkosti,
Dokler da je srcé dobilo rano,
Ki peče noč in dan me brez hladila,
Ki ní dobiti ji nikjer zdravila.

Ne omečé je lica obledéne,
Ne pesmi žalostnih glasovi mili,
In ne očí od spanja zapuščéne,
Solzé ne, ki tekó iz njih po síli.
Veselje, mir zbežála sta od mene,
Obup topí srcé, ker se ne vsmíli. —
Takó, kdor misli trdno stati, pade,
Nevarno gledat' je dekleta mlade.

Zatorej, komur mar' je próstost zláta,
Cvetočih deklic naj ne ogleduje!
Mirú sta bili men' očési tata,
Na svoje naj pogléde skrbno čuje;

Oči odpró ljubezni dur' in vrata,
Skoz té se naša pamet premaguje.
Kdor noče mene bógat', sam bo zvedel,
V nesreče moje reva bo zabredel.

Slovó od mladosti.

Dni mojih lepša polovica kmalo,
Mladosti léta! kmalo ste minúle;
Rodile ve ste meni cvetja malo.
Še tega rož'ce so se koj osule;
Le rédko upa solnce je sijalo,
Viharjev jéze so po gosto rjule,
Mladost! vendèr po tvoji temni zárji
Srcé bridkó zdihuje, Bog te obvarji!
Okusil zgodaj sem tvoj sad, spoznanje!
Veselja dokaj strup nĳegov je vmóril:
Sem zvedel, da vest čisto, dobro djanje
Svet zanič'vati se je zagovoril.
Ljubezen zvesto nájti, kratke sanje!
Zbežale ste, ko se je dan zazóril,
Modróst, pravičnost, učenost, device
Brez dóť žal'váti videl sem samíce.
Sem videl, dá svoj čoln po sapi sréče,
Komùr sovražna je, zastonj obrača;
Kak' veter nje nasproti temu vleče,
Kogàr v zibeli vid'la je berača;

Da le petica dá ime sloveče;
Da človek toliko veljá, kar plača.
Sem videl čislati le to med nami,
Kar um slepi, z golj'fijami, ležami!

Te videt', grje videti napáke,
Je srcu rane vsékalo krvave:
Mladosti jásnost vender misli take
Si kmalu iz srca spodí in gláve,
Gradóve svitle zida si v oblake,
Zelene trate stavi si v puščave,
Povsod vesele lučice prižiga
Ji up golj'fivi, k' njim iz stisk ji miga.

Ne zmisli, da dih prve sap'ce bode
Odnesel to, kar misli so stvarile,
Pozabi koj nesreč prestanih škóde,
In ran, ki so se komaj zacelile,
Dokler da smo brez dna polnili sode,
'Zučé nas v starših letih časov sile.
Zato mladost! po tvoji temni zárji
Srcé zdih'valo bo mi, Bog te obvarji!

G l o s a.

„Slep je, kdor se s petjem vkvárja,
Kranjec moj mu osle kaže;
Pevcu vedno sreče laže,
On živi, vmerje brez d'narja.“

Le začniva pri Homêri:
Prôsil reva dni je stare;
Mraz Ovid'ja v Pontu tare;
Drugih pevcev zgodbe bêri:
Nam spričuje Aligjêri,
Kako sreča pevce vdárja;
Nam spričujeta pisárja
Luzijade, Don Kihota
Kakoršna Parnasa póta —
Slep je, kdor se s petjem vkvarja.

Kaj Petrarkov, kaj nam Tasov
Treba pevcev je prijetnih?
Slišim od butíc nevkretnih
Vprašat' zdánjih, prejšnjih časov.
Komur mar' prijetnih glásov
Pesmi, ki pojó Matjaže,
Bôje krog hrvaške straže,
Mar', kar pevec pel Ilir'je
Mar', „čebel'ce“ rôji štirje,
Kranjec moj mu osle kaže.

Lani je slepár staríno
Še prodajal, nôsil škatle,
Méril platno, trak na vatle,
Letos kupi si grajščino.
Naj gre pevec v daljno Kíno,
Pot se mu še dálje kaže,
Naj si s tinto prste maže,
Naj ljubezen si obeta,
Vneti lépega dekleta,
Pevcu vedno sreča laže.

Vender peti on nejenja,
Gráb'te d'narje si gotove.
Kupuvájte si gradóve,
V njih živíte brez trpljenja.
Koder se nebó razpenja
Grad je pevcu brez vratárja,
V njem zlatnína čista zarja,
Srebrnína rôsa trave,
S tem posestvom brez težave
On živí, vmerjè brez d'narja.

Zabavljivi napisi.

Predgovor in zagovor.

Ferunt — summos fulmina montes.

Naj misli, kogar bi pušice té zadele,
Da na visoki vrh leté iz neba stréle.

Vzrok nezlatega veka.

Prišli že bili bi Slovencem zlati časi,
Ak' klasik bil bi vsak pisár, kdor nam kaj kvasi.

Novi Pegaz.

„Višnjáni! kam ste svoj'ga polža djáli?“
„Za Pegaza smo pevcem ga prodáli.“

Čebelčinim pušičarjem.

Ko vsaka ní živál lisica,
Takó ní vsak napis pušica.

Čebeličinim pravljíčarjem.

Pravljíca po Ezóp' od vas zapeta,
Več nima slasti, kakor jed pogreta

Čebeličinim šestomerjevcem.

Ak' kdo v heksametru namest' spondeja
Al' daktila posluži se troheja,
Ne vé, kam se cezúre dejo,
On vprega Pegaza v galejo.

Čebeličinim pesniam brez s in c.

„Brez cétov teče vir mu Hipokrene,
In êsov v pesmih njega najti ní!“
„Zatorej nimajo nobêne cene,
Zató so pesmi tiste brez soli.“

Čebeličinim pevcem letnih časov.

Kdor govoriti kaj ne vé,
On vrême hval' al toži;
Kdor pevcev peti kaj ne vé,
Od letnih časov kroži.

Lesničnjaku in Levičnjaku.

Kako bi neki sladke pel Lesničnjak!
Kako bi neki prave pel Levičnjak!

Prej pevecu pôtlej homeopatu.
Poprej si pevec bil, zdaj si homeopát;
Poprej si časa bil, zdaj si življenja tat.

Čebelárju.

Zakaj pač muhe moj lovi Kastelic?
Prodajat' misli jih namest' čebelic.

Vodnik.

Preblečen sem menišič bil,
In rad sem pel, še rajši pil.

Ravnikarju.

Gorjancev naših jêzik poptujč'vavši
Si kriv, da kolne kmet molitve bravši

Ahacljevim pesmam.

Ne čudi se, neslane
Da pesmi té so brane,
Lej pure vabi: „púri, púri!“
In bôžje vólke: „šúri, múri!“

Nekim pevcem duhovnih pesmi.

Res je duhovna, in res pesem ní vaša duhovna,
Duh praznôte ki imá, bôžjega prazna duhá.

Kremplju.

Nisi je v glavo dobil, si dobil le slovenščino
v kremplje;
Duh preonemčeni sláb, vóljni so kremplji bili.

Kopitar.

Nosil učeno glavó s čestjó sem vseh premagalec;
Smrt in ošabnost sta zmagali mene samí.

Daničarjem.

Dobrovski.

„Prijátelj! ki s svetá prideš, mi povéj po pravici,“
Dobrovius modróst vpraša Kopitarjevo;
„Al' Dobróvničanov, srbski, al' mar' vrli hrváški
Jêzik pišejo Gáj, Gája goréča drhál?“

Kopitar.

„Gaj daničár, daničárska drhál? svoj pišejo jêzik,
Slavščine tí júžnih so jáničárji dežel.“

Bahači štireh množnejših Slave rodov.

Čeh, Poljak in Ilír, Rus svoj 'zobraziti jêzik,

Njih le mogočni ga rod ima pravico pisát':
Beli Hrvat, Rusnjak ne Slovak ne, s Slovenci
ne drugi,

Tem gre Slave pesóm, lajati, tace lizát'.

Na robe Katón.

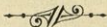
Od drugih manjši in češčèn menj rod je slo-
venski.

Lakota slave, blagá, vleče pisarja drugàm.
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni;
Stanko Slovencev vskòk, Vraz si na robe
Katón.

Pričujoče poezije.

Smé nékaj nas, kèr smo Prešérnove, bíti pre-
šernih;

Pesem káže dovòlj, kák je náš ôče kroták.

Gazéle.

I.

Pesem moja je posoda tvojega imena,
Mojega srcá gospoda, tvojega imena;
V nji bom med slovenske brate sladki glas
zanesel

Od zahoda do izhoda tvojega imena;
Na posodi v zlatih č.kah slava se bo brala
Od naróda do naróda tvojega imena;
'Z nje svitloba bo gorela še takrat, ko bova
On'stran Karonov'ga broda, tvojega imena.
Bolj ko Delije, Korine, Cintije al' Lavre
Bilo bi pozábit' škoda tvojega imena.

2.

Oči sem večkrat vprašal, ali smem
Ljubiti te; odgovora ne zvem.
Od daleč gledaš, draga! me prijazno;
Prevzetno vihaš nos, ko mimo grem.
Ak' v tebe so obrnjeni pogledi,
Odtegneš precej svoj obraz očém;
Al' ak' dekleta druga ogledujem,
Zakriti jeze ni ti moč' ljudem.
Takó, al' ljubiš me, al' me sovražiš,
Kak' bi ti vstregel, siromak ne vem.

3.

Žalostna komú neznana je resnica, da jo
ljubim,
V pesmih mojih vedna, sama govorica, da
jo ljubim!
Vé že noč, ki bridko sliši zdihovati me brez
spanja;
Vé že svitla zarja, dneva porodnica, da jo
ljubim;
Vé že jutro, vé že poldne, vé že mračni
hlad večera
Tiho tožbo moj'ga bled'ga, vel'ga lica, da
jo ljubim;
Prebival'sča moj'ga sténam, mirni je samoti
znano,
Tudi nepokoju mesta ní novica, da jo ljubim;
Vé že roža, ki pri poti, koder draga hodi, rase;
Vé že, ki nad potom leta ptica, da jo ljubim;
Vé že mokri prag nje hiše in vsak kamen
blizu njega,
Ino vé, ki mímo vodi me stezica, da jo
ljubim:
Vé že vsaka stvar, kar vedet' in kar slišati
od mene,
In verjeti noče draga, mi devica, da jo ljubim.

4.

Draga! vem kako pri tebi me opravljajo ženice,
Prav'jo, da v ljubezni moji ní bilo nikdar resnice,
Kak si brusijo jezike, in ti štejejo na prste
Pri kofetu, kar jih nisem, kar sem ljubil jih,
devíce;

Al' poslušaj mojo spoved' rekla boš, da sem
nedolžen,

Da le sama tí si kriva, ako v tem je kaj krivice.
Dokler ne cvetè še roža, v časti so pri nas
vijol'ce,

Zvončke, marjet'ce, druge tudi čislamo cvetlice,
Kdor ni slišal nikdar peti sladkih pesmi Filomele,
Rad poslušal bo strnade, ščinkovce in druge
ptice.

Al' je moč' na prvi prostor jo v zbiral'sčih
posadíti,

Moč' ji prvo čast skazáti, ako v njih je ní
kraljice?

Prej dekleta so imela, al' kar tí cvetèš med
njimi,

Vseh lepot nobena nima nam dopasti več
pravice,

To pomisli ne zameri, da kar solnce sem
zagledal,

Od oči so tudi mênì se vzdígnile temníce.

5.

Med otroci si igrala, draga! lani, — čas hití;
Letos že unemaš srca po Ljubljani, — čas hití.
Koder hodiš, spremljajo mladen'či te z očmi
povsòd,

Satelítov trop nam zvezde kraj oznani, —
čas hití.

Zdaj je Hanibal pri Kanah, premagalec tvoj
obraz,

Naša srca Rím ostrašen, ne vstrahvani, —
čas hití.

Deklica prevzetna! zmisli, kako kratek vsak
je cvet,

Da začnè se leto starat' že v srpani, —
čas hití

Pevca vbozega usliši, ki ga ranil tvoj pogléd,
Predno starost bo Maháon njega rani, —
čas hití.

Da Helenina lepota, tol'kanj mož pred Trojo smrt
Ni pozabljena, le pesem sama brani, — čas hití.

6.

Al' bo kal pognalo seme, kdor ga seje,
sam ne vé;

Kdor sadí drevo, al' bode zred'lo veje, sam
ne vé.

Trudi se pod stropom néba let' in dan nomad;
Al' pa konec leta bode kaj prireje, sam ne vé.
In kupec po svetu hodi, al' pa kaj dobička bo,
Za blagó, kedár gotove d'narje šteje, sam ne vé.
In vojščak, ki ga trobenta vabi med kanonov
grom,

Kaj plačilo bo vročine, ran in žeje, sam ne vé.
Lej tak' pevec teh gazelic, al' jih bereš tí, al' ne,
Al' pri njih srcé ledeno se ogreje, sam ne vé,
In al' veš, da tí ga vnemaš, tí mu pevski
ôgenj daš,

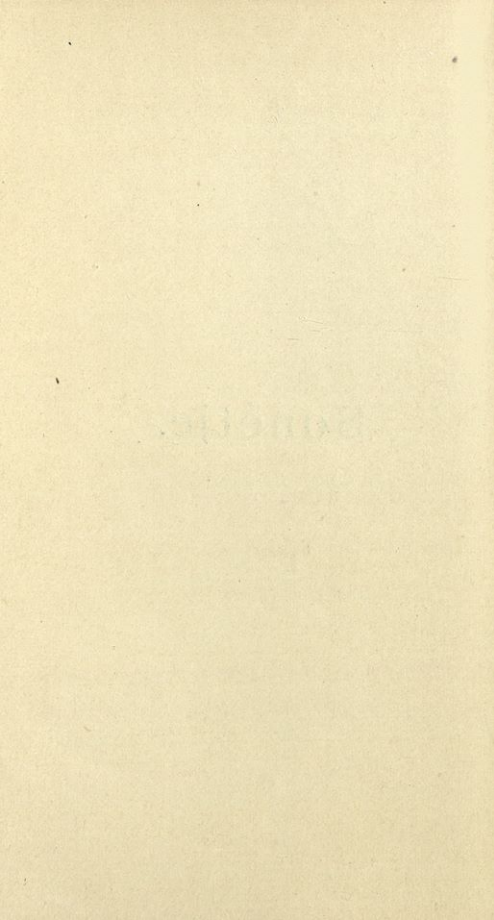
Al' se smel bo razodeti vsaj pozneje, sam ne vé.

7.

Kdor jih bere, vsak drugače pesmi môje sodi;
Eden hvali in spet drugi vpije: „fej te bodi!“
Ta veli mi: poj sonete; óni: poj balade;
Tretji bil bi bolj prijatelj Pindárovi ódi.
Morebiti bo prijeten temu glas gazelic;
Óni bo pa rekel: kaj za Vódnikom ne hodi?
Razuzdanim bodo moje pesmi prenedolžne?
Al' trejalke porekó, da jih je vdihnil zlodi.
Jaz pa tebi sami, draga! želel sem dopasti,
Drugih nisem vprašal, kaj se jim po glavi blodi.

Sonétje.

Očetov naših imenitna déla,
Kar jih nekdanjih časov zgodba hrani:
Kako Metulum se Avgustu brani,
Kaj je do zdaj Ljubljana doživéla.

Kak' veri bramba bila je dežéla,
Kako pri Sisku Kolpe so pijani
Omágali pred Kranjci Otomani,
Vam bo Homérov naših pesem pela.

Preslabe, peti bôje vam slovéče,
Pojó Kranjíc lepôto môje strune,
In tvôjo čast, nevsmiljena devica!

Pojó ljubezni môje vam nesreče,
Kakov je revež ta, ki ga presune
'Z oči nebeških vržena pušica.

Vrh solnca sije solnc nam cela čeda,
Po neba svitlih potih razkropljena,
Od solnca ljub'ga svôj'ga zapuščena;
Z veseljem zêmlja célo noč jih gleda:

Ko se zlatí oblakov truma bleđa,
Nazaj pripelje zârja ga rumêna;
Tak' zemlja je v ljubezni vsa zgubljena,
Da vanje ne obrne več pogleda.

Kar zvezd nebó, deklet imá Ljubljana;
Rad ogledujem vas cvetečelične,
Ljubljanske, ljubeznjive gospodične!

Al' dragi! taka moč je čez me dána,
Da v pričo nje sem slep za vse device,
Zamaknen v mil' obraz srcá kraljice.

Tak' kakor hrepení oko čolnarja
Zagledat' vaj'ni zvezdi, Dioskúri!
Kedár razgrája piš ob hudi uri,
Ko se tepó valovi, grom udarja. —

Zakaj ak' vaj'nih zvezd zasije zárja,
Vetrovom Eol koj zaklene duri;
Po morji, po razjasnjenem azúri
Kraljuje mir, potihne šum viharja. —

Tak', draga déklica! zvezd tvôjih čakam,
Tako in bolj še čakam hrepenéče,
Oči zagledat' tvôjih svítle žarke;

Zakaj, ak' tí rekó bežát' oblakam,
Naj še takó vihari jeza sreče,
Nebó se koj zvedrí krog môje barke.

Dve sêstri videle so zmoti vdane
Oči: dekle je bilo nizko ena;
Bilà je druga njij' visôka žêna,
Obe lepôte cvet in čast Ljubljane.

Pobegnil tak' sem, kakor srna plane
Od lovcev v prejšnjih časih ostreljêna,
Ko spet se strelcev truma ji zelêna
Prikaže in jo spomni stare rane.

Ak' vprašate, od kod strahôta taka?
Ranila mène z ôstro sta pušico
Kupido strelec, mati z njim njegova.

Ta dva sem mislil videti bogova:
Za Amorja sem manj' imêl sestrico,
Bilà je večà Véneri enaka.

Kupido! ti in tvoja lepa stárka,
Ne bosta dalje me za nos vodila;
Ne bom pel vaj'ne hvale brez plačila
Do konca dni, ko siromak Petrarka.

Dovolj je let mi že naprédla Párka,
In kaj mi je prinésla pevska žila?
Nobéna me še ní deklet ljubila,
Kadil ne bom več váju brez prevdárka.

Obeti vaj'ni so le prazne šale;
Sit, nehvaležnika! sem vaj'ne tlake;
Te léta, ki so meni še ostale,

Cel dan iz pravd kováł bom rumenjake,
Zvečer s prijat'lji praznil bom bokále,
Preganjal z vinom bom skrbí obláke.

Je od vesel'ga časa têklo léto,
Kar v Betlehemu angeljcev hosána
Je oznanila, da je noč končana,
Dvakrát devetsto tri in trideséto.

Bil vel'ki teden je; v sobóto sveto,
Ko vabi môlit božji grob kristjána,
Po cerkvah tvojih hôdil sem Ljubljana
V Trnóvo, tje sem uro šel deséto.

Trnóvo! kraj nesrečnega iména;
Tam meni bilo je gorjé rojéno
Iz dveh očés prečistega plamena.

Ko je stopila v cerkev razsvetljéno,
V srcé mi padla iskra je ognjéna,
Ki vgásnít' se ne dá z močjo nobéno.

Sonetni venec.

Poet tvoj nov Slovencem venec vije,
'Z petnajst sonetov ti takó ga spléta,
Da „magistrale“, pesem trikrat péta,
Vseh drugih skupaj veže harmoníje.

Iz njega 'zvira, vanj se zobet zlije
Po vrsti pesem vsacega soneta;
Prihódnja v prédnje kôncu je začeta;
Enak je pevec vencu poezije:

Vse misli' zvirajo 'z ljubezni ene,
In kjer po nôči v spanji so zastale,
Zbudé se, ko spet zárja noč prežéne.

Ti si življenja môj'ga magistrale,
Glasil se 'z njéga, ko ne bo več mene,
Ran mojih bo spomin in tvôje hvále.

Ran môjih bo spomin in tvôje hvale,
Glasil Slovencem se prihódnje čase,
Ko mi na zgodnjem grobu mah poráse,
V njem zdánje bodo bolečine spale.

Prevzétne, kakor ti dekleta zale,
Ko bodo slišale teh pesmi gláse,
Srcá železne djale proč opáse,
Zvestó ljubezen bódo bolj spošt'vale.

Vreména bodo Kranjcem se zjasnile,
Jim milši zvezde, kakor zdaj sijále,
Jim pesmi bolj sloveče se glasíle;

Vendèr te bodo morebit' ostale
Med njimi, ker njih poezije mile
Iz srca svôje so kalí pognale.

Iz srca svôje so kalí pognále,
Ki bolečin molčáti dalj ne more;
Enak sem pevcu, ki je Leonore
Pel Estijánke imenitne hvale.

Da s' od ljubezni usta so molčále,
Ki mu mračíla je mladosti zóre,
Ki v upu nič imela ní podpóre,
Skrivaj so pesmi jo razodevále.

Željá se ôgenj v meni ne poléže,
Da s' upa tvoj pogléd v srcé ne vlije;
Strah razžaliti te, mi jêzik véže.

Bridkóst, k' od njé srcé več ne počije,
Odkrivajo njegove skrivne téže
Mokrócvetoče rož'ce poezije.

Mokrócvetoče rož'ce poezije
Očitajo to, kar se v prsih skriva.
Srcé mi je postalo vrt in njiva,
Kjer séje zdaj ljubezen elegíje.

Njih solnce ti si. V ôknu domačije,
Ne dá te najti, luč ti ljubeznjiva!
V gledišči, na sprehodih sreča kriva,
Ne v krajih, kjer plesalk vrstà se vije.

Kolíkokratov me po mestu žéne
Zaglédat têbe želja; ne odkrije
Se mi obraz lepôte zaželéne.

V samôti iz očí mi sôlza lije,
Zatórej pesmi têbi v čast zložéne
Iz krájev niso, ki v njih solnce sije.

Iz krájev niso, ki v njih solnce sije,
Kjer tvôje milo se okó ozira,
Kjer vsa v pogledu tvojem skrb umira,
Vseh bolečin se pozabljivost pije.

Kjer se veselje po obrazu zlije,
Kjer mine jeza notranj'ga prepira,
Kjer petje 'z polnega srca izvira,
Zbudé se v srcu sladke harmonije.

Kjer porošéno od ljubezni čiste,
Kalí, kar žlahtnega je, žêne zale,
Ko, ki budí dih pomladanjski liste.

Od tamkaj niso pesmi tvôje hvale,
Pomladi srečne, blagodarne tiste
Celčas so blagih sapic pogrešale.

Celčas so blagih sapic pogrešale,
Od tēbe, drage deklice prevzetne,
Prinesle niso vbožicam prijetne,
Ki bila bi jih oživila, hvale.

Bilé so v strahu, da boš tí, da zale
Slovenke, nemški govorít' umetne,
Jih boste, ker s Parnása so očetne
Dežele, morebiti zanič'vale.

Kaméne naše, zapuščēne vbož'ce,
Samice so pozabljene žal'vale,
Le tujke so čestile Kranjcev množ'ce.

Cvetlice naše poezije stale
Do zdaj so vrh snežnikov redke rož'ce,
Obdajale so vrtjene jih skale.

Obdajale so vtrjene jih skale
Ko nekdej Orfejevih strun glasove,
Ki so jim ljudstva Tracije sirove
Krog Hêma, Rodope se bile vdale.

Da bi nebesa milost nam skazale!
Otajat' Kranja našega sinove,
Njih in Slovencev vseh okrog rodove,
Z domač'mi pesmam' Orfeja poslale!

Da bi nam srca vnel za čast dežéle,
Med nami potolažil razprtije,
In spet zedinil rod Slovenšč'ne cele

Da b' od sladkôte njega poezije
Potihnil ves prepír, bilé vesele
Viharjev jezniñ mrzle domačije!

Viharjev jeznih mrzle domačije
Pokraj'ne bile naše so, kar Sámó!
Tvoj duh je zginil, kar nad tvôjo jámo
Pozabljeno od vnukov veter brije.

Oblóžile očetov razprtije
S Pipínovim so jarmom sužnjo ramo;
Od tod samo krvavi punt poznamo,
Boj Vitovca in ropanje Turčije.

Minuli sreče so in slave časi,
Ker vredna dela niso jih budile,
Omolknili so pesme sladki glasi.

Kar niso jih zatrle časov sile
Kar raste rož na mladem nam Parnasi,
Izdíhljaji, solzé so jih redile.

Izdihljaji, solzé so jih redile
S Parnasa môj'ga rožice prič'joče:
Solze 'z ljubezni so do tēbe vroče,
Iz domovinske so ljubezni lile.

Skeleče misli, da Slovenec mile
Ne ljubi matere, vanj upajoče,
Da tēbe zame vneti ni mogoče,
Z bridkostjo so srcé mi napolnile.

Željé rodile so prehrepeneče,
Da s tvôjim môje bi imé slovelo,
Domače pesmi milo se glaseče;

Željé, da zbudil bi slovenšč'no celo,
Da bi vrnili k nam se časi sreče.
Jim moč so dale rasti neveselo.

Jim moč so dale rasti neveselo,
Ko zgodnja roža raste zapeljana
Od mlad'ga solnca kôpnega svečana,
Ak' smeje nekaj dni se ji veselo;

Al' nágne žalostno glavico velo,
Meglà k' od burje prileti prignana,
In pade iz nebes strupêna slana,
Pokrije sneg goré in polje célo.

Sijálo solnce je podobe zale,
Pogleda tvôj'ga pil sem žarke mile,
Ljubezni so cvetlice kál pognale.

Nad žarki solnca so se te zmotile,
Na mrazu zapuščêne so ostale,
Ur temnih so zatirale jih sile.

Ur temnih so zatirale jih sile
Vse pevca dni, ki te ti pesmi pôje;
Obup, življênja gnjus, začela bôje,
Erinje vse so se ga polastile.

Ko v vêži je Orest Dijane mile
Zadobil spet bil zdravje duše svôje,
Tak' bile od ljubezni bi se tvôje
Vmirile prsi, lica se zjasnile.

Zbežale so te sanje kratkočasne,
Blisk nagel bilo upanje je celo,
Ki le temnejšo noč storí, ko vgasne.

Od tod ní bilo srce več veselo;
Kakó bi poezije bile jasne!
Lej! torej je bledó njih cvetje velo.

Lej! torej je bledó njih cvetje velo.
In redke so in slabe, neboglêne,
V zidéh tak' podrtije zapuščêne
Rastêjo v časih rože neveselo,

Ki jim kropiv krdelo rejo vzelo,
In kar nežlahtnih zélišč kal tam žêne,
Al', če v gredice vrta jih zelêne
Kdo presadí, cvetêjo koj veselo.

Tak' blizu moj'ga bi srcá kraljice,
Bi blizu têbe, solnca njih, dobile
Moč kvišku rasti poezij cvetlice;

Ak' hočeš, da bi zalši cvet rodile,
Veselo vele vzdignile glavice,
Jim iz oči tí pošlji žarke mile.

Jim iz oči ti pošlji žarke mile,
Mi gledati daj lic svitlobo zorno!
Le nji temè kraljevstvo je pokorno,
Samó njo bogajo viharjev sile.

Skrbi verige bodo odstopile,
Odpadlo bo železje njih okorno,
S preblago tvôjo pomočjó podporno
Vse njih se rane bodo zacelile.

Zjasnilo se mi bo spet mračno lice,
Spet upanje bo v srci zelenelo,
In ustom dalo sladke govorice;

Na novo bo srcé spet oživeló,
V njem rastle jasnih poezij cvetlice,
In gnale bodo nov cvet bolj veselo.

In gnale bodo nov cvet bolj veselo,
Ko rože, kader mine zima huda,
In spet pomlad razklada svôja čuda,
Razsipa po drevesih cvetje belo,

In tîplo solnce vabi ven čebelo,
Pastir rumêne zarje ne zamuda,
V grmovji slavček pôje spet brez truda,
Vesêlje preleti natoro celo.

O vem, da niso vredne take sreče;
Od straha, da nadležne poezije
Bi ti ne bile, mi srcé trepeče.

Naj pesmi milost tvôja vsaj obsije,
Ki 'z njih, hladiti rane si skeleče,
Poet tvoj nov Slovencem venec vije.

Magistrale.

Poet tvoj nov Slovincem venec vije,
Ran mojih bo spomin in tvôje hvale;
Iz srca svôje so kalí pognale,
Mokrócvetoče rož'ce poezije.

Iz krájev niso, ki v njih solnce sije;
Celčas so blagih sapic pogrešale,
Obdajale so vtrjene jih skale,
Viharjev jeznih mrzle domačije..

Izdíhljaji, solzé so jih redile
Jim moč so dale rasti neveselo,
Ur temnih so zatirale jih sile.

Lej! torej je bledó njih cvetje velo,
Jim iz očí ti pošlji žarke mile,
In gnale bodo nov cvet bolj veselo.

Ni znal molitve žlahtnič trde glave,
Ko te začetek, v kateri pôje hvala
Se nje, ki mati bôžja je postala;
Kar znal je, môlil vedno 'z misli prave.

Ko znebil duh se trupla je težave,
Legenda pravi, da je roža zala
'Z njegovega srcá skoz grob pognala,
Z napisom zlatih črk: „Marija ave!“

Od zora, da se nagne dan k večeri,
Glasí po noči pesem se ognjena
Le têbi s'cer nobêni Eve hčeri.

Da, predno vgasnila smrt moč plamena,
Je 'z srca zrastel venec, ne zameri,
Ki nosi črke tvojega imena.

Sanjalo se mi je, da v svetem raji
Tam bila srečna sva brez zapopadka:
Preč bila je življénja dôba kratka,
Kjer me od têbe loč'jo časi, kraji.

Sedela z Lavro ti si, sêstra mlaji,
Pred vama bila dni je prejšnjih prat'ka,
Med vama bila govorica sladka,
Kako slovela ktera je od vaji.

In tam na tehtnico svet'gà Mihela
S Petrarkom djala sva sonete svôje,
Visoko môja skled'ca je zletela.

Pridjala čednosti sva njé in tvôje
Vsak svôjim pesmam, in skodela
Njegà ní bila niž' od skled'ce môje.

Velika, Togenburg! bilà je mera
Trpljenja tvôj'ga; môje ga premaga:
Nazadnje omeči se tvôja draga,
Vsak dan ti ôkno celice odpera.

Od zora srečen upaš do večera,
Da vidna bode njé podoba blaga;
In ko ti že pritêče smrtna sraga,
Zaúpljiv še pogled se k nji ozera.

V nebesih nje oči jaz videt' menim,
Kedár predrznem vanje se ozreti,
Dva jezna Keruba z mečem ognjenim.

Da bi ne žalil je, v vednem trepeti,
Bežim jaz revež pred pogledom njenim;
Nobên mi žar'k v življénja noč ne sveti.

Biló je Mojzes! tēbi naročēno,
Peljati v Kanaan krdelo Juda;
Ak' srečna pride, pride ura huda,
Zamišljen si v to opravilo éno.

Od daleč vgledaš zēmljo zažēlēno;
Povrnena veselja je zamuda,
In plačani so poti polni truda,
Srcé otrpne ti razvéseljeno.

Pet' ljubeznjivost tvôjo in lepoto,
Poklic je moj in samo opravilo,
Dokler me v grôba ponesó temôto;

Ak' gledat' smem obličje tvôje milo,
Za žalostnih nočí in dni samôto
Obílno dano mi je povračilo.

Na jasnem nebu mila luna sveti.
Kjerkoli žarki nje so zasijali
Po zimi se snegá, ledú kristali,
Demánti róse bliskajo po leti.

Vsi čudeži noči so razodeti,
Stori svetila moč brez te, ki pali,
Da luna jih ko solnce ne razžali,
Da nenavárna je stvarém na sveti.

Ne bojte pesmi se, ki jih prepeva
Tvoj pevec, tí, tvoj ljubi, tvoja mati!
In ki jih pel do zadnjega bo dneva.

Brez te moči, ko lune žarki zlati,
Le cena tvôja v njih se razodeva,
Pred njimi noče led srcá bežati.

Mars'kteri romar gre v Rim, v Kompostêlje,
Al' tje, kjer svet Antón Jezusa var'je,
Trsat obišče, al' svete Lušarje
Enkrat v življênji, al' Marijno Cêlje.

V podobah gledat' hrepeni vesêlje
Življênja rajskega. Sled sence zarje
On'stranske glôr'je, vtisnen tam v oltarje,
Ljubezni vérne ohladi mu želje.

Ah tak' podobo gledat' me device,
Nebeške nje lepôte senco, sanje
Goljufne, v katerih komaj sled resnice,

Ukaz želj vleče v tvôje domovanje;
Srcé obupa menj more pušice,
Ur krajši tek, tam milše prs' zdih'vanje.

Zgodí se včasih da Mohamedani,
Praznujejo Budisti v daljni Kini,
Al' ljudstva, kjer šopir'jo se Bramini,
En dan z med njimi vjetimi kristjani.

Vesêlje ónih glasen hrup oznani,
Pojó trobente, piščal k tamburini;
Obhajajo v srca ga globočini
V samôtnih kotih tí z nočjo obdani.

Bil je tvoj god: glasno so strune pele,
Obhajali so s petjem ga in plesom
Priyat'lji in priyat'ljice vesele;

Jaz praznoval sem z môkrim ga očesom,
V samôti so za srečne dni puhtele,
Iz polnega srcá želje k nebesom.

Oči pri nji v deklet so bile sredi,
Govor'la usta le od nje so hvale,
Roké po sili nje ime pisale,
Hodile so nogé le po nje sledi.

Prepov'd sem dal jim: bogali pogledi,
Molčala usta od podobe zale,
Mir dale so roké, nogé ravnale
Po rok, ust in oči so se izgledi.

Brez upanja ljubezni v svôji zmoti,
Ki se mi pogasiti v srci noče,
Tako sem dolgo stavil se nasproti.

Ne bogajo me misli, želje vroče,
Drevesom, hišam, rekam, hribom poti
Do nje jim ní zastaviti mogoče.

Kedar previdi učenost zdravnika,
Da smrti odvrniti ní mogoče,
Ne brani jesti, piti mu kar hoče,
Z grenkotami ne sili več bolnika.

Ko je viharjev sila prevelika,
Togota njih se potolážit' noče,
Kamor val žêne čoln, obupujoče
Leteti mu dadé roké brodnika.

Ne bom več têbe pil, solz grénka kupa!
Pogledi, misli in željé goreče!
Vam prostost dam, ker zdravja nimam upa:

Hodíte kamor vedno slà vas vleče,
Vpijanite od sladkega se strupa,
Ki mi razdjal srcé bo hrepeneče.

Odrplo bo nebó po sodnjem dnévi
Se 'zvoljenim, svit glôr'je ne'zrečéni,
Vso srečo bodo vid'li pogubljeni,
Ki stali bodo tam na strani levi.

Poglèd ta bolj jih ko goreči lévi,
In ko strahovi vsi 'z peklà 'zpuščéni
Bo vstrašil, od njegà naprej podéni
Miru ne bodo našli v večni révi.

Oči nje od ljubezni razsvetljéne
Smijale so se 'zvoljen'mu naproti,
Bil priča sem nj'u sreče ne'zrečéne;

Mi pred očmi je v najtemnejšem koti
Poglèd ta, brez mirú me dalje žéne
V obupa brézno po brezkônčnem poti.

Al' prav se piše kaŭa ali kafha,
Se šola novočrkarjev srdita
Z ljudmi prepira starega kopita,
Kdo njih pa pravo trdi, to se vpraša.

Po pameti je taka sodba naša:
Ak' je od kafhe kaŭa bolj'ga žita,
In bolj obdelana in bolj polita,
Naj se ne piše kafha, ampak kaŭa.

Ak' pa po črki boljša jed ne bode,
In zavolj črke ne trpi nič škode,
Obhaja taka misel nas Slovence,

Da pravdajo se ti možjé mor'biti,
Za kar so se nekdanji Abderíti
V slovéči pravdi od oslóve sence.

Ne bod'mo šalobarde! Moskvičánov
Gorenjci moji! knjige mi berimo,
In kar nam všeč bo, úzmat' se učimo
Od bógmejev na méji Otomanov!

Iz kotov vseh od Skjáptrov do Šamánov
Tak', kakor srake gnjezda, vkup nosímo
Besede tuje, z njimi bogatímo
Slovenskih novi jêzik Ilirjánov.

Prekósili res bomo vse narode,
Najstarši med jeziki jêzik bode
Ki se iz te čobódre bo narédil.

Ker bomo tak' govóрили v Emoni,
Ko žlobodrali so tam v Babilóni
Ko bil jim Bog je govorico zmédel.

Apêl podobo na oglêd postavi
Ker bolj resnico ljubi kakor hvalo;
Zad skrit vse vprek poslušá, kaj zijálo
Neumno, kaj umétni od nje pravi.

Pred njo s kopíti čévljarček se vstávi;
Ker oglednje smôlec obutálo,
Jerménov meni, da ima premálo;
Kar on očíta, koj Apel popravi.

Ko pride drugi dan spet mož kopítni
Namèst' da bi šel dalj po svôjem poti,
Ker čevlji so po gôdi, méč se lóti.

Zavrne ga obraznik imenitni,
In têbe z njim, kdor nápčen si očítar,
Rekoč: „Le čevlje sódi naj Kopítar!“ —

O Vrba! srečna draga vas do mača,
Kjer hiša môjega stoji očéta;
Da b' uka žeja me iz tvôj'ga svéta
Speljála ne bilà, golj'fiva kača!

Ne védel bi, kakó se v strup prebráča,
Vse kar srcé si sládkega obéta;
Ne bila bi mi vera v sêbe vzéta
Ne bil vihárev notranjih b' igráča!

Zvestó srcé in délavno ročico
Za doto, ki je nima miljonárka,
Dobil z izvoljeno bi bil devíco;

Mirná mi plavala bi moja barka,
Od ôgnja dom, od toče mi pšeníco
Bi bližnji sósed vároval — svet' Mark

Popótnik pride v Afrike puščavo,
Steze mu zmanjka, noč na zemljo pade,
Nobena luč se skoz oblák ne okrade,
Po mes'ci hrepeneč se vleže v travo.

Nebó odprè se, luna dá, svečávo;
Tam vidi gnjézditi strupêne gade,
In tam brlòg, kjer íma tigra mlade,
Vzdigáti vidi leva jezno glávo.

Tako mladen'ča gledati je gnálo
Nakljúčje zdanjih dni, dokler na póti
Prihodnjosti je bilo zagrinjálo.

Zvedrila se je noč, zijá nasproti
Življénja gnjus, nadlog in stisk ne málo,
Globôko brézno brez vse rešne póti.

Hrast, ki vihár na tla ga zimski tréšne,
Ko toplo solnce pomladansko séje,
Spet ozelénel sem ter tje bo véje,
Na enkrat ne 'zgubi moči popréšne:

Al' vender zanj več ní pomoči rešne;
Ko spet znebí se gozd snegá odeje,
Mladik le malo, al' nič več ne šteje,
Leži tam rob trohljivosti požrešne:

Tak' siromak ti v bran, sovražna sréča!
Stoji, ki ga iz visokósti jasne
Na tla telébi tvôja moč grméča;

Ak' hître ne, v svest' smrti je počásne,
Bolj dan na dan brlí življénja svéča,
Doklèr ji reje zmanjka in ugásne.

Komur je bila sreče dar klofuta
Kdor je prišel, ko jaz, pri nji v zaméro,
Ak' bi imel Gigantov rok stotéro,
Ne spravi vkup darov potrebnih Pluta.

Kjer hodi, pot mu s trnjem je posúta,
Kjer si poišče dom, nadlog jezero
Nabêre se okróg, in v êno méro
S togôtnimi valmi na sténe búta.

Okróg drvíta skrb ga in potreba,
Miru ne najde revež, ak' preiše
Vse kraje, kar jih strop pokriva néba;

Še le v pokóji tihem hladne hiše,
Ki pelje vanjo temni pot pogreba,
Počíje, smrt mu čéla pot obriše.

Življénje ječa, čas v nji rábelj hudi,
Skrb vsak dan mu pomlájena nevesta,
Trpljenje in obup mu hlapca zvesta,
In kes čuváj, ki se nikdar ne vtrudi.

Prijazna smrt! predolgo se ne múdi:
Ti ključ, ti vrata, ti si srečna cesta,
Ki pélje nas iz bolečine mesta,
Tje, kjer trohljívost vse verige zgrúdi:

Tje, kamor moč pregánjavcev ne séže,
Tje, kamor njih krivic ne bo za námi,
Tje, kjer znebí se človek vsake téže,

Tje v posteljo postláno v črni jámi,
V kateri spi, kdor vanjo spat se vléže,
Da glásni hrup nadlóg ga ne predrámi.

Čez tēbe več ne bo, sovražna sreča!
Iz môjih ust prišla bešeda žala;
Navadil sem se, naj Bogu bo hvala
Trpljenja tvôjega, življēnja ječa!

Navadile so bútare se pléča,
In grénkega se usta so bokála,
Podplāt je koža čez in čez postala,
Ne straši več je trnovka bodéča.

Otrpnili so udje mi in sklēpi,
In okamnélo je srcé preživo,
Duhá so vkrótili nadlog oklēpi;

Strah zbežal je, z njim upanje golj'fivo:
Naprej me sreča gládi ali tēpi,
Našla me tnalo boš neobčutljivo. —

Memênto móri.

Dolgost življénja našega je kratka.
Kaj znancev je zasula že lopata!
Odprta noč in dan so grôba vrata;
Al' dneva ne pové nobêna prat'ka.

Nas smrti ne obvar'je koža gládka,
Od nje nas ne odkup'jo kupi zláta,
Ne odpodí od nas življénja táta
Vesélja hrup, ne pevcev pesem sladka.

Naj zmisli, kdor slepôto ljubi svéta,
In od vesélja do vesélja léta,
Da smrtna žetev vsak dan bolj dozóri.

Mor'biti, da kdor zdaj vesel prepeva,
V mrtvaškem prtu nam pred kôncem dneva
Molčé trobental bo: „memênto móri!“

Matiju Čopu.

Izročam vam, prijat'lja dragi máni!

Ki spi v prezgodnjem grobu, pesem mílo;
Ločitvi od njega mi je hladilo,
Lék bila je ljubezni, stari rani.

Minljívoſt sladkih zvez na svet' oznani.

Kak' kratko je veselih dni ſtevilo,
Da srečen je le tá, kdor z Bogomilo
Up sreče on'ſtran grôba v prſih hrani.

Pokôpal misli visokoleteče,

Želj neizpolnjenih ſem bolečine,
Ko Črtomir, ves up na zêmlji sreče.

Dan jasni, dan oblačni v noči mine,

Srcé veſélo in bolnó, trpéče
Vpokój'le bodo grôba globočine.

Krst pri Savíci.

U v o d.

Valjhún¹, sin Kajtimara, boj krvavi
Že dolgo bije za krščansko vero,
Z Avrel'jem Droh² se več mu v bran ne stavi;
Končano njíjno je in marsiktero
Življénje, kri po Kranji, Korotani
Prelita, napolnila bi jezéro.
Gnijó po polji v bojih pokončani
Trum srčni, vojvodi in njih vojščaki;
Sam Črtomír se z majhnim trôpom brani
Bojuje se najmlajši med junaki
Za vero staršev, lepo bog'njo Živo³,
Za Črte, za bogove nad oblaki,
On z njimi, ki še trd'jo vero krivo,
Beži tje v Bôhinj, v Bistriško dolino,
V trdnjavo, zidano na skalo sivo.
Še dan današnji vidiš razvalino,
Ki Ajdovski se gradec imenuje,
V nji gledaš Črtomirovo lastnino.

Devetkrat večá množ'ca jih obsuje
In zveste straže krog in krog postavi,
Odvzame up jim vse pomoči tuje;
Visôke odre tamkaj si napravi.
Zidôvje podkopuje, vrata seka;
Ne polasti se njih, ki so v trdnjavi.
Šest mes'cev moči tla krvava reka,
Slovenec že mori Slovenca, brata. —
Kako strašnà slepôta je človeka!
Ko niso meč, sekira in lopata
Jih môgle, lakota neprémagljiva
Pretí odpreti grada trdna vrata.
Delj Črtomir jim reve ne zakriva.
Besede te tovar'šem rêče zbranim;
„Ne meč, pregnala bo nas sreča kriva.
Le malo vam jedila, bratje! hranim;
Branili smo se dolgo brez podpore,
Kdor hoče se podati, mu ne branim;
Kdor hoče vas dočakat' temne zore,
Neproste dni živet', nočém enake,
Ne branim mu, al' jutra čakat' more.
S sebój pa vabim druge vas junake,
Vas, katerih rama se vклонiti noče:
Temnà je noč in stresa grom oblake;
Sovražnik se podal bo v svôje koče,
Le majhen prôstor je tje do goščave;
To noč nam jo doseči je mogoče.

Naj več svetá otrôkom sliši Slave,
Tje bomo našli pot, kjer nje sinovi
Si prosti vol'jo vero in postave,
Ak' pa naklonijo nam smrt bogovi,
Menj strašna noč je v črne zêmlje krili,
Ko so pod svêtlim solncem sužnji dnovi!“
Ne zapusti nobeden ga v ti sili,
Molčé orôžje svoje vsak si vzame.
Strahljivca v celem ní imel števili.
Al' komaj vrata so odprta, vname
Se strašen boj, ne boj, mesarsko klanje:
Valjhún tam s célo jih močjó objame.
Tud' on se je zanesel na njih spanje,
Prelesti mislil je ozidje grada,
In ponevédoma planiti nánje.
Ko svôjo moč najbolj vihar razklada,
Okrog vrat straža na pomoč zavpije,
In vstane šum, da mož za možem pada.
Ko se neurnik o povodnji vlije,
Ter s hriba strmega v doline plane,
Z deročimi valovi vse ovije,
Kar se mu v bran postavlja, se ne vgane,
In ne počije prej, da jéz omaga;
Ták' vrže se Valjhún na nekristjane.
Ne jenja prej, dokler ní zadnja sraga
Krví prelita, dokler njih kdo sôpe,
Ki jim je bila vera nad vse draga.

Ko zor zasije na mrličev trôpe,
 Ležé, k' ob ajde žetvi al' pšenice
 Po njivah tam ležé snopôvja kôpe.
 Leží kristjanov več od polovice;
 Med njimi, ki so padli za malike,
 Valjhún zastonj tam išče mlado lice
 Njegà, ki krív moritve je velike. —

K r s t.

Mož in oblakov vôjsko je obojno
 Končala tèmna noč, kar svetla zárja
 Zlatí z rumên'mi žarki glavo trójno
 Snežnikov kranjskih sív'ga poglavárja.
 Bohínjsko jezero stoji pokójno,
 Sledú ní več vunanjeja viharja;
 Al' sômov vôjska pod vodó ne mine
 In drugih roparjev v dnu globóčine.

Al' jezero, ki na njegà pokraj'ni
 Stojiš, ní, Črtomir! podoba tvoja? —
 To noč je nehal vôjske šum vunanji,
 Potihnil ti vihar ní v prsih bôja;
 Le hujše se je zbudil črv nekdanji,
 Ak' prav učí me v revah skušnja môja.
 Bolj grize, bolj po nôvi krvi vpije,
 Požrešniši obupa so Harpíje.

Na tleh ležé Slovenstva stebri stari,
V domačih šégah vtrjene postave;
V deželi parski Têsel⁴ gospodari,
Ječé pod težkim jarmom sini Slave,
Le tujcem sreče svít se v Kranji žári,
Ošábno nos'jo ti po kônci glave;
Al', da te neha ta skeléti rana,
Ne boš posnel Katona Utičána!

Prenésla pričujoče ure teže
Bi ne bilà let pôznih gláva síva;
V mladosti vender trdnejše so mreže,
Ki v njih drži nas upa moč golj'fíva,
Kar, Črtomir! te na življenje véže,
Iz tvôjih prejšnjih dni se mi odkriva,
Ko te vodila ní le stara véra
Tje na osrédek Bléjskega jezéra.

Tje na otòk, z valóvi ves obdani,
V današnjih dnevih bóžjo pot Marije.
V dnu zad stojé snežnikov velikáni;
Poljá, ki spred se sprósti, lepotije
Ti kaže Bléjski grad na levi stráni;
Na desni griček se za gričem krije.
Dežela kranjska nima lepš'ga kraja,
Ko je z okol'co ta, podoba raja.

Tam v časih Črtomira na otoki
Podoba boginje je stala Žive,
Ki so zročeni ji mladen'čev stóki,
Ki so ji, ve dekleta ljubeznjive,
Zročeni vaši sméhi, vaši joki,
Oróžja, ki so nam nepremagljive;
Tam pog'nje véžo Staroslav in lepa
Njegova hčí odpíra in zaklepa.

Hčí Bogomila, lepa ko devica,
Slovéča Hero bila je v Abídi;
Nedolžnost vnema ji očí in lica,
Lepôte svôje sama le ne vidi;
Priliznena mladen'čev govorica
Je ne napihne, srca ji ne spridi.
Spolnila komaj je šestnajsto léto;
Srcé mladó ní za nobên'ga vneto.

Darí opraviti bog'nji po navadi,
Prinêse Črtomira lahka ládja,
Od tega, kar rastè pri njêga grádi,
Od čede, žita in novíne sadja.
Ko bliža z njimi se devici mladi,
Zadene ga, ko se je najmenj nadja,
Iz nje oči v srcé ljubezni strela,
Plamén je neugásen v njem unela.

O blagor, blagor Črtomir! ti vnéta
Je déklica od tvôjega pogléda!
Kak' od zamáknenja je vsa prevzéta;
Kak' gleda v tla, kak' trese se beseda!
Ko zárja, kader jasen dan obeta,
Zarumení podoba njena bléda,
In v tvôji rôki rôka nje ostane,
Zadržana ji od moči neznane.

Naj pevec drug vam srečo popisuje,
Ki célo léto je cvetlà obema:
Kak' Črtomir osrédek obískuje;
Kak' ôče omladí med njima dvema,
Ki ní, ko mêní mu vesêlje tuje,
Ki srečna ga ljubezen v prsih vnéma;
Pijanost njijno, ki tak hitro mine,
Pregnana od ločitve bolečine.

Že, Črtomir! je treba se ločiti,
Ne slišiš kak' glasno trobenta poje!
Pripodil s sabo je Váľjhún srditi,
Požígat bôžje věže, divje rôje;
Povsod vzdigujejo se vere ščiti,
Ki si prejél od matere jo svôje,
Te vére, ki ji déklica ta služi,
Ki zdaj te z njo ljubezen čista druží.

Kak' tēžka, bridka ura je slovésa!
Stojé po licih jima kaplje vroče,
Objéta, sta, ko bila bi telesa
En'gà, spustiti ustna ustne noče;
Si 'z lev'ga ôče desnega očésa
Jok briše, ki ga skriti ní mogoče,
Ko vidi v tako žalost zatopljéne,
In da tolažbe njima ní nobêne.

Bi spomnil njíma zmage večno slavo,
Ko bi, da jo doséči moč' je, sodil;
Al' preveliko trumo je čez Dravo
Po Kokri dôli v Kranj Valjhún pripodil;
Zdi možu se, da gre le v smrt krvavo,
Ne da bi vero, brate osvobódil. —
List pride, kak' vasí in vêže bôžje
Goré; — čas, Črtomir! je vzet' orôžje.

In šel je boj boj'vat brez upa zmage;
Pokazal se je korenine prave.
Kjer suče meč, na čêlu smrtne srage
Ležé sovražnikov truplà krvave
Mrtvih, al' zdihajočih duše drage;
Vendèr ne meč, ne moč gradú trdnjave
Bogov ne more réšit' slavnih staršev,
Od smrti ne ohrániti tovar'šev.

Premagan pri Bohínjskem sam jezéri
Stojí, naslonjen na svoj meč krvavi;
Z očmí valóv globôko brêzno méri;
Strašné mu misli rojijo po glavi;
Življénje méni vzet' si v slepi véri:
Al' nekaj mu prdrzno rôko vstavi —
Bilà je lepa, Bogomila! tvôja
Podoba, ki 'zpeljala ga je 'z bôja.

Enkrat vidèt' želí podobo milo,
Pozdravit' prejšnjega vesélja mésto:
Al' srečno je prebila časov sílo;
Al' njeno srce mu še bije zvésto;
Al' morebit' pod hladno spi gomílo;
Al' premagálec mu je vzel nevesto;
Al' živa al' mrtvá je, zvedet' more,
Ločiti prej se iz svetá ne more.

Znan ribič privesla od one stráni
Opomni ga, kak' sam sebè pozabi;
Kakó povsod ga iščejo kristjani;
Kak' z vjétimi Valjhún srditi rábi.
Prijazno delj mu tam ostati brani;
Stopiti k sêbi ga v čolnič povabi,
Da ga pripelje v várnejše zavétje,
Vda Črtomir se v to, kar ribič svet'je.

In brž veslata v konec ta jezéra,
Kjer v njega bistra pribobni Savíca.
Ker srečen veter njíj roké podpéra,
Čolnič leti, ko v zraku urna ptíca.
Se ribíč po sovražnikih ozéra,
Čoln vstavi, kjer je gósta šenc temnica. —
Ker se mu zdi, da lakota ga grudi,
Junaku, kar je v torbici, ponudi.

Želí dat' Črtomir mu povračílo,
Al' v vójski bili d'narji so razdani.
Da Stároslav, se spomni, z Bogomílo
Mu v skrivnem kraji tóvor zláta hrani;
Njij' poiskati dá mu naročílo,
In dá mu prstan, samo njima znani,
Da bi pri njiju storil mu resnico; —
Prinesti zláta reče četrtnico.

Po Bogomíli vprašat' mu ukaže:
Al' gleda svetlo solnce, je še žíva;
Al' so obvar'vale jo mókre straže;
Ali sovražnikom drugjé se skriva,
In kod najvarniši se pot pokaže,
Tje, kjer zdaj draga déklica prebiva?
Pri slapu čakal jutri bo Savíce
Vesele ali žalostne novice.

Slap drugo jutro mu grmí v ušesa.
Junák premišlja, kak' bolj spodaj lena
Voda razgraja, kak' bregóve stresa,
In kak od njé se góre ziblje stena;
Kak' skale podkopuje in drevesa;
Kak' do nebes leti nje jeze pena! —
Tak' se zažéne, se pozneje vstavi
Mladenič, Črtomir pri sêbi pravi.

Zbudi ga 'z misli teh mož govorica,
Ki bližajo se z blagom obložení.
Spozná koj ribiča poštena lica;
Neznan mož pride po stezi zelêni;
Talár in štóla, znamenje poklica,
Povesta mu, da služi Nazarêni.
Po meč bi desna bila se stegnila,
V ti priči se prikaže Bogomila.

„O sem, na srce moje, Bogomila!
Skrbí je kônec, žalosti, nesreče;
Se trese od veselja vsaka žila,
Kar gledam spet v obličje ti cvetéče!
Naj brije zdaj okróg viharjev sila;
Naj se nebó z oblaki preobleče:
Ní mêní mar', kar se godi na sveti,
Ak' smejo srečne tè roké objetí.“

Iz njéga rók izmakne se počasi,
In blizu se na prvi kamen vsede,
In v trdnem ali vender milem glási
Mladen'ču vnet'mu réče te besede:
„Ne združenja, ločitve zdaj so časi,
Vsak sam naj' šel bo skoz življénja zméde;
Da b' ênkrat se sklenila poti naju,
Zdaj tukaj vidiš me v samôtnem kraju.“

„Povedat' moram ti, da sem kristjána,
Malíkov popustila vero krivo;
Da je bežala tá, k' ob solnci slana;
Da dal krstit' je oče glávo sivo.
Soseska je, Marije službi vdana,
V dnu jézera vtopila bog'njo Živo.
Kako prišla k resnice sem pogledi,
Moj Črtomir! v besedah kratkih zvedi.“

„Večkrat v otoka sem samotnem kraji,
Ko ladja te odnésla je od mène,
Si mislila, al' bo ljubezen naji
Prešla, ko val, ki veter ga zažêne;
Al' hrepenečih src željé najslaji
Ugasil vse bo zêmlje hlad zelêne;
Al' mesta ní nikjer, ní zvezde mile,
Kjer bi ljubeča srca se sklenile.“

„Te misli, ko odšel si v hude bôje,
Mirú mi niso dale več siroti.
V nevarnosti življênje vedet' tvôje,
Zaprte vse do têbe videt' pótí,
Ní ved'lo kam se djati srce môje.
Tolažbe nisem našla v taki zmóti,
Obupala sem skôraj takrat reva;
Kak' sem želela v nôči tí svít dneva!“

„En dan sem vprašat šla po vójske sreči,
Ali še zdaj se ní sklenila z vami;
Učil ljudi mož bogaboječi,
Duhovni móž, ki zdaj ga vidiš z nami:
Kako nas vstvaril vse je Bog največi;
Kak' greh prišel na svet je po Adámi;
Kak' se je bôžji sin zato včlovèčil,
Da bi otél narode in osrečil.“

Da pravi Bog se kliče Bog ljubezni;
Da ljubi vse ljudi, svoje otrôke;
Da zêmlja, kjer vijó viharji jezni,
Je skušnje kraj; da so naš dom visoke
Nebesa: da trpljenje in bolezní
Z vesêljem vred so dar njegove rôke;
Da čudno k sêbi vod' otrôke ljube;
Da ne želi nobênega pogube.“

„Da vstvaril je ljudi vse za nebesa,
Kjer glór'ja nêjga sije brez oblaka;
Okó ní vid'lo slišala ušesa
Vesêlja, ki izvoljene tam čaka;
Da spróščenim bo vseh težav telesa
Se srečnim izpolnila volja vsaka;
Da bodo tamkaj bôžji sklêpi mili
Te, ki se tukaj ljubijo, sklenili.“

„Kó šla domú sem, z družbo naj'no v glavi,
Me mož, ki je ta uk učil, doíde.
Prijazno v svôji šêgi me pozdravi;
Pové, da prej je štet bil med Druíde;
Da preobrní se je k' veri pravi;
Da v naše kraje oznanj'vat jo ide.
Ker so vasí mu bile krog neznane,
Z menoj iti želi, ker noč postane.“

„Domá očetu, meni razodeva,
Kar prerok'vali nekda so preroki;
Kak', kar grešila sta Adám in Eva,
Na križi operó krvi potoki;
Popíše nama strah sodnjega dnéva,
Vse čudeže, ki vere so poroki:
Kar vedet' treba, razloží po vrsti,
Ker sva mu vse verjela, náju krsti.“

„Al' éna skrb me je morila vedno,
Da ti med njimi si, ki Bog jih črti;
Večkart sem v sanjah vid'la glavo čedno,
Bledó ležati na mrtvaškem prti;
Zaté sem trepetala uro slednjo,
Da bi nebes ne zgrešil v bridki smrti.
Mož bôžji mi bolnó srcé ozdravi.
Ker, da premore vse molitev, pravi.“

„Kolikokratov sem od tod v samôti
Klečála, klicala pomoč Marije:
„Zavreči v jezi ga, moj Bog! ne hôti,
Ker v zmotí žali te, ne 'z hudobije;
Ne daj v oblast sovražni ga togôti;
Pred njo naj tvôja milost ga zakrije!“
In čudno te je tisto noč ohranil,
Ko ní noben tovar'š se smrti vbranil.“

„Iz spanja svôj'ga, Črtomir, se zbúdi!
Slovó daj svôji strašni, dolgi zmoti;
Po potih se noči temné ne trudi,
Ne stavi v bran delj bôžji se dobroti,
In njene milosti dni ne zamudi,
Da skléneta se énkrate naj'ni pótí;
Ljubezen brez ločitve da zazóri
Po smrti nama tam v nebeškem dvori.“

Č r t o m i r.

„Kak' bom povrnil, Bogomila draga!
Ljubezen, skrb, kar si trpela zame?
V veselji skôraj mi srcé omaga,
Ki tvôja ga ljubêzen v njem uname!
Dokler krvi ne vteče zadnja sraga,
In grôba temna noč me ne objame,
Ti sužno môje bo življênje célo;
Ti gospoduj čez vero, misli, delo.“

„Kako bi mogel tebi kaj odrêči,
Storiti tega ne, kar boš želela!
Al' zmisli ran, ki jih Valjhúna mēči
So storili, pušíc njegovih strela!
Kaj videli krvi smo v Kranji tēči;
Kristjanov svôjih vsa prevdari dela,
In mi povej, al' ní Črt najbolj jezni
Njih Bog, ki kličeš ga Bogá ljubezni?“

D u h o v n i.

„Po celi zêmlji vsem ljudem mir bodi!
Tako so peli angeljcev glasovi
V višavah pri Mesíjevem prihodi.
Da smo očeta ênega sinovi,
Ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi;
Da ljubit' mor'mo se, prav' uk njegovi.
Valjhún ravná po svôji slépi glavi,
Po bôžji volji ne, duhovnik pravi.“

Črtomir.

„Ljubezni vere in mirú in sprave,
Ne branim se je vére Bogomile!
Vem, da malíke in njih službo glave
Služabnikov njih so na svet rodile;
V njih le spošt'val očetov sem postáve;
Al' zdaj ovrgle so jih vôjske sile.
Če sklene me s tebój krst, Bogomila!
Kdàj bo zakóna zveza me sklenila?“

Bogomila.

„Odločeni so roži kratki dnovi,
Ki pride nanjo pomladanjska slana,
Al' v cvetji jo zapadejo snegovi;
Tak' mladi déklici, ki zgodnja rana
Srcé ji gloda, vsmrti mir njegovi,
Le kratka pot je skoz življénje dana.
Al' se za majhen čas je združít' vredno,
Da bi ločitve spet sé bala vedno?“

„Da bi od smrti rešil te nesrečne,
In tamkaj mili Bog v nebeškem raji
Z menoj te, dragi, sklênil čase večne,
Pustila v némar sem željé najslaji;
Pustila v némar dni na svetu srečne,
Sem odpovedala se zvezi naji; —
Bilà je vslišana molitev môja,
Ne smem postati jaz nevesta tvôja.“

Bogu sem večno čistost obljubila
In Jezusu in materi Mariji;
Kar še ućákala bom let števila,
V željá bridkosti, v upa rajskem síji
Nobéna me ne bo premôgla sila,
Da bila svôjemu, svetá Mesíji,
Nebeškemu bi ženinu nezvesta.
Nikdar ne morem tvôja bit' nevesta! —

Duhovnik rêče med besede take:
„Zakóna sreće ta vživát' ne more,
Kdor dela môjim, tvôjim je enake
Predrznil v časa se sejât' razore!
Druid sem z zmoto jas slepil rojake
Ko bi dajal ne bil tvoj meč podpore,
Kdaj vgasnila bilà bi kriva vera;
Bi vdova ne bilà žen marsiktera!“

„Tvoj pót je v Oglej, da položil nate
Roké bo patrijarh, če duh te éžne;
Ko si pogubljaj jih, oteti brate,
Duhovnika te storil bo, ko mene.
V deželah jutra čakajo bogate
Te žetve, ne zamudi je nobéne!
Le hitro v Oglej, tje do patrijarha,
Da posveti te v mašnika, duš var'ha.“

Č r t o m i r.

„Prav praviš, da ne smem jaz upat' sreče,
Ki vedno je in bo sovražna mēni:
Dosegel oče zmage ní sloveče,
Končal življēnje v vōjski je zgubljeni;
Odšla je mati komaj spónam ječe,
Že davno jo pokriva grob zelēni.
Osrečit' hoče me ljubezen sladka.
Al' kak' sladkóst je bila njēna kratka!“

„V deželi koj trobente glas zapōje,
Od Bogomile drage mēne loči;
Junaško bili smo z Valjhúnom bōje,
Veséle zmage dan nam ne napoči;
Pomoril meč je vse tovar'se mōje!
Bég je moj up, gozd je moj dom prič'joči.
Nespametna bi z mano bila zveza,
Ki me preganja vedno sreče jeza.“

B o g o m i l a.

Ljubezni prave ne pozna, kdor meni,
Da jo vgasíti more sreče jeza;
Gorela v čistem, v večnem bo plamēni
Zdaj in ko mi odpade trupla peza;
V zakoni vender brani sad mi njeni
Vživáti z Bogom trdnejša zaveza.
Odkrila se bo tébi on'stran grôba
Ljubezni mōje čitost in zvestôba,

„Da bodo bôžji znani jim obeti,
Pojdi jih oznanj'vat v slovenska mesta;
Kar dni odločenih mi bo na sveti,
Bogú in tēbi bom ostala zvesta;
V nebesih čakala bom pri očeti
Čez majhen čas deviška te nevesta,
Dokler žalujejo po teb' oteta
Krdéla, prideš k mēni v mesta sveta.“

Izmed oblakov solnce zdaj zasije,
In mavrica na blédo Bogomilo
Lepote svôje čisti svít izlije;
Nebeški zór obdá obličje milo.
Jok, ki v oči mu sili, komaj skrije;
Da ní nebo nad njim se odklenilo;
Da je na svetu, komaj si verjame:
Tak' Črtomira ta pogled prevzame.

Ko je minul, kar misli, da bo v sili
Zlatá mu treba, si od mož ga vzame;
Dar rib'ču dá, njim, ki so ga nosili.
„Kar Staroslav zlatá še hrani záme,
Daj ga sirotam,“ rēče Bogomili;
Se bliža ji, presrčno jo objame,
Molčé poda desnico ji k slovesu,
Stolzé stojijo v vsakem mu očesu.

O čakaj, prošnjo mi dopolni eno!
Prej ko se loč'va,“ Bogomila pravi,
„Da mi v skrbah ne bo srcé vtopljeno;
Da lažje se bridkosti v bran postavi,
Prej ko greš v Oglej čez goró zeléno.
Se v pričor méne odpovej zmotnjavi;
Dokler te posvetí krst, se zamudi;
Voda je blizu in duhovnik tudi.

Molčé v to prošnjo Črtomir dovoli;
Z duhovnim bliža slápu se Savice.
Molitve svete mašnik, on z njim moli,
V imenu krsti svete ga Trojice.
So na kolenih, kar jih je okoli;
Se od veselja svet' obraz device,
Ki bila je podpora vere krive
In oprav'jala službo bog'nje Žive.

Razlagajo, ko pride v Akvilêjo,
Mu sveta pisma, prósta zmote vsake;
Postane mášnik, v prsih umrjêjo
Nekdanji upi; med svojè rojake
Slovence gre in dalje čez njih méjo;
Do smrti tam preganja zmot oblake.
Domú je Bogomila šla k očetu;
Nič več se nista videla na svetu.

O p o m b e.

¹ Valjhún, v latinskih pisarjih Valhunos in Valdungus imenovan, bil je korošk vojvoda in poseben preganjalec nevernikov. Že njegov oče Kajtimár (Chetimarus) si je veliko prizadel, da bi krščansko vero razširil po Korotánu in Kranji; ali Slovenci so se trdo držali stare vere, in preganjali kristijane, posebno misijonarje. Poglej Valvazorja „Ehre des Herzogthums Krain“ 7me bukve, 2go poglavje.

² Avrelij, Droh, (Aurelius Drohus), dva poglavarja nevernikom. Poglej Valvazorja na mestu rečenem.

³ Živa, boginja ljubezni, slovenska Venera.

⁴ Parski Tesel. Tesel (Tasilo), parsk vojvoda, s tremi trumami vojščakov nazaj je pripeljal in zopet jim vsilil Valjhuna, ki so ga bili Slovenci v prvih letih vojvodstva iz dežele izpodili. Poglej Valvazorja na mestu rečenem.

Natisnila Ramm & Seemann v Lipskem.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS #

00000075221

